

Spoznanje notranje politike in primerni izvodi.

V obče pripoznavajo od slovanske strani, da se je notranja politika cislitavske polovine spremenila za Nemce na boljše, za Slovane pa na slabše. Vsled tega pa pristaši poprejšnje desnice vzdihujejo za izgubljenim rajem ter si ga želé nazaj v obliki nespremenjene stare desnice. Ta želja jih je popolnoma zaslepila. Pripoznavajo namreč, da Staročehi kot stremitelji za svojim historičkim pravom in Poljaki kot strogi deželni avtonomisti so zakrivili mnogo, da pri poprejšnji sestavi desnice se ni izvršila narodna enakopravnost s pomočjo posebnega izvršilnega zakona, da si so imeli prilike in povoda zato, se posebno ko je nemška levica celó ponavljala svoje predloge za izvršenje jezikovnega zakona, se ve da, kakor se zлага z njenim stremljenjem. Ako je zavirala sestava prejšnje desnice izvršenje narodne enakopravnosti, bilo bi soditi, da po taki desnici ne bi mogli in smeli hrepeneti zagovorniki slovanskih teženj nikdar več. Ali so se življi, pred vsem Poljaki, morda spametili po razpršenju iste desnice, od l. 1890. naprej? Nikakor ne, pač pa so se poslabšali, kolikor se dostaje odločnega izražanja neslovanskih nazorov o kulturnih in literarnih sredstvih, skupnosti slovanski neizogibno potrebnih, in pa, gledé na izbruhanje sovražnih strastij nasproti največjemu slovanskemu narodu in državi, v kateri je naseljen ta narod.

In vendar ne prenehajo konservativni listi češki in slovenski proslavljati avstrijskih Poljakov kot vzornih, posnemanja dostojnih politikov. Od te strani poudarjajo še posebe „zdravi“ in „modri“ egoizem poljskih politikov, pravilniše, poljske frakcije, sestavljene iz poljskega plemstva.

S tem, da zagovarjajo slovanski klerikalni in konservativni listi egoizem poljskih politikov v Avstriji, teptajo neposredno vse vzore slovanske vzajemnosti in priporočajo srednjevečno pestno pravo ali „Faustrecht“ in pa darvinistiško, od njih samih najbolj obsojeno načelo močnejšega nad šibkejšim ali sile nad pravom.

Kajti ravno poljska frakcija tepta prava avstrijskih Rusov v Galiciji in jih skuša sedaj poteptati tudi v Bukovini, ko zatira vse stare, nad tisočlet trajajoče verske in cerkvene, se posebno obredne svetinje in tradicije jezika in pravopisanja tega jezika istih Rusov. Ti zagovorniki poljskih politikov priporočajo v svoji kratkovidni sebičnosti zajedno politiške nazore, ki dovoljujejo vezati se z liberalstvom nemške levice, torej psevdoliberalstvo najhujše vrste. Nobena slovanska trezna skupina se ni v svoji zaslepljenosti ponizala še, da bi se vezala in družila z nemško levico, kakor je to ponavljala poljska frakcija, da si ista frakcija prišteva svojstvo pristnega katoličanstva. Torej takó daleč so zašle slovanske zaščitnice konservativnih in katoliških interesov, da slovanskim katolikom predočujejo kot vzor psevdo, nenarodno in protislovansko politiko poljske frakcije! Ta frakcija prezira in zanemarija gospodarske težnje poljskih množic in dopušča, da so se te množice s svojimi zemljišči vred zadolžile do glave pri Židih in se takó spravile v zavisnost od tega življa in v onemoglost vsakega zaresnega politiškega ali v obče javnega gibanja. Taka frakcija naj bode Slovanom v vzor; tak „zdravi egoizem“ naj bi ostali Slovani posnemali? Ali bi ne pomenjalo to popolno bankrotstvo slovanskih stremljenj in nad? Uže zaradi samih Poljakov ni želeti, da bi se ponovila sestava poprejšnje desnice, in mi bi izgubili vsako nado za slovansko boljšo bodočnost, ko bi nam bilo poštovati sopomoč poljske frakcije. No, na srečo ni ta sopomoč neizogibna za politiko ostalih avstrijskih Slovanom posebe in Slovanov našega cesarstva v obče.

Druga glavna napaka pristašev propadle poprejšnje desnice je v tem, da si predstavljajo grofa Taaffeja kot takega, od katerega je vse zavisno. Res se je njegova politika l. 1879. pričela takó, da pojedinci niso mogli zaslediti, ne kolika je moč v Taaffeju samem, ne kaj se je mislilo med činitelji, ki so še nad njim. Ali od l. 1879. so se odkrila dejstva zunanje politike, in je

grof Taaffe sam s svojimi dejstvi razodel toliko, da ne moremo njega poštovati kot jedinega, ki bi mogel stvari zasukavati samooblastno, kakor bi zahtevalo njegovo mišljenje in hotenje. Na podstavi dejstev, razkritih in izvršenih na zunaj in znotraj od l. 1879. naprej, moremo objektivniše soditi o Taaffeju, njegovih zmožnostih in njegovi moči. Grof Taaffe je res učinil, da nemška levica ne more več sama odločevati v parlamentu; ali v tem je on samo zmanjšal moč parlamenta, toliko bolj pa povečal moč ali nadmoč vsakodobne vlade. Ker so Poljaki bili in so ostali samo sredstvo, s katerim more razpolagati vsakodobna vlada popolnoma po svoji volji, in ker tudi nemška levica ne more več sama odločevati osode parlamentarnih ukrepov, je sedaj parlament popolnoma v vladnih rokah, in ker je osrednja vlada zavisna od še viših sil, je razvidno, da more vlada voditi parlament, kakor hoče, po merah svobode in moči, katero dobiva od še više oblasti. Avstrijski osrednji parlament je po takem sam po sebi popolnoma brez-silen ali onemogel, in če kljubu temu deluje formalistiški s tem, da sklepa po večinah, so te večine take, kakor se zlagajo z raznovrstnimi predlogami, katere pa so zopet take, kakor se vjemajo z zahtevami oblasti, ki je še nad vladno oblastjo in močjo.

Nemška levica s svojimi krivicami je uničila moč osrednjega parlamenta, ker je najprej podelila mogočno samoupravo Poljakom, da morejo ti s to deželno samoupravo gospodovati nad gališkimi Rusi. To se je do cela zlagalo z načeli nemške levice, ker je računila, da toliko laže podjarmi Čehoslovane in južne Slovane. Nemška levica se je preračunila pa v tem, da ni menila, da bi izgubila kedaj gospodstvo v državnem zboru, in je njeno absolutno določevanje in gospodarjenje više faktorje dovedlo do tega, da so vzeli naposled tudi njej ono nadsilo, vsled katere je do l. 1879. samooblastno razpolagala nad večino parlamenta.

Krivica nemške levice nasproti nenemškim narodom se sedaj maščuje nad to levico samo, in če pride ona še na kormilo, ne bo pomenjalo to toliko, kakor da bi bila ona toliko močna, kakor pa, da viši činitelji, ki so še nad osrednjo vlado, hočejo, da bi se vladalo v smislu, za kateri bi bila levica najprimerniše sredstvo. Torej tudi nemška levica, ako dobi oblast osrednje vlade popolnoma v svojo oblast, se ne bo mogla nikakor ponášati, da je sama od sebe mogočna ali samooblastna; temveč je in ostane odslej resnica samo to, da nemška levica, kakor poljska frakcija, ste samo sredstvo, orodje in orožje, služeče višim činiteljem. Razlika med nemško levico in poljsko frakcijo pa je posebno v tem, da nemška levica ima vsaj v menčestrskih krogih ali v tako imenovani buržoaziji nekaj trdnih tal in vpliva, in more ostati stalno pri nekaki parlamentarni moči tudi proti volji vsakodobne vlade ali še viših činiteljev, v tem ko

je poljska frakcija brez vsake prave opore med poljskimi množicami, in jo vrže ta ali ona vlada danes čez prag, ako bi takó zahtevali interesi ali tudi samo nazori viših, tu poštevenih faktorjev.

Iz vsega je razvidno, da viši činitelji imajo popolnoma odločilno oblast nad cislitavskim parlamentom, in da vsakodobne vlade so analogno sredstvo za više namene, kakor ste nemška levica in poljska frakcija ali onemogli ali pa navidezno močni, namreč močni tedaj, kedar teh sredstev potrebujejo viši činitelji. Nemški levici se bode v bodočih dobah podeljevala moč mogočnega sredstva samo tedaj, kedar bodo hoteli viši činitelji, da naj se vlada v smislu načel te levice, v tem ko je poljska frakcija kot sredstvo dobra za vsako dobo, za vsako vlado in najnasprotniša načela in stremjenja od viših strani. Iz tega je tudi kaj lahko razlagati postopanje poljske frakcije, katera se druži sedaj s slovanskimi in konservativnimi skupinami, sedaj s psevdoliberalnimi življi nemške levice. Poljska frakcija je lani izrecno odklonila moralno odgovornost zase, in se torej ne more ne sama, ne po drugih poštovati kot skupina, ki bi se držala na znotraj trdno svojih načel ali stremljenj. Da dobiva kot vsakodobno sredstvo nekaj v plačilo, razume se samo po sebi, in more to plačilo sestajati tudi samo iz mrvic ali drobtin, prvič, ker je takoj od začetka od nemške levice dobila vse, kar se dostaje poljske narodnosti in deželne samouprave, da more s poslednjo celó tujčiti rusko narodnost, drugič, ker na nenarodne strani ni možno dalje korakati kot s pridobivanjem takih malenkostij, naj se uže imenujejo drobtine, mrvice ali pa veliki hlebni kosi; bistveno gre le za hleb, kruh ali materialne interese. Drugi slovanski narodi pa potrebujejo poleg gmočnih drobtin tudi pred vsem duševne hrane, oni potrebujejo uslovij za svobodno kulturno razvijanje, in ta uslovja niso v tem, da se postavi kak uradnik, večš slovansčine, na slovanske zemlje, ali da se dovoli materinščina na kaki osnovni šoli, kjer jo zahteva pedagogika in ne samo drž. osn. jezikovni in narodnostni zakon, ampak so ta uslovja v tem, da se podeli narodom svojstvena organizacija, s katero je možno skrbeti za narodnost in jezik na vse strani, brez vsakega krčenja.

* * *

Vse je v cislitavskem osrednjem parlamentu zavisno od činiteljev, ki imajo moč in oblast tudi nad raznimi osrednjimi vladami. Viši činitelji varujejo svojstveno zunanjo politiko in svojstven ustroj oblik za notranjo politiko. Na zunaj imamo dandanes posebne zveze, na znotraj imamo pred vsem duvalizem; poslednji je tak, da se vjema z zunanjo politiko, tudi se je vstvaril pod vplivom sedanje zunanje politike.

Vnanji politiki morati služiti obe polovini cesarstva, in osrednji vladi uže zaradi tega ne moreti nasprotovati zunanji politiki. Od madjarske se ume to uže samo po sebi, jednako se ume to tudi od vsake tostranske vlade z značajem nemške levice, in grof Taaffe, dasi je vladal do l. 1890 formalno z raznovrstno sestavljeno „konservativno“ desnico, je pa vendar naglašal večkrat, da se popolnoma vjema z zunanjo politiko, pred vsem z nemško-avstrijsko zvezo. Za to ne more tudi tostranska osrednja vlada trpeti nikake stranke, ki bi nasprotovala zunanji politiki, in še dr. Vašatega, ki je bil osamljen in jedin odločen nasprotnik sedanje zunanje politike, so hotele pojedine parlamentarne skupine takó rekoč ugonobiti, da jim je motil vodo, katero so takó složno — desna z levico — napeljavale v strugo zunanje politike. A sedaj gori stalno v strehi, ko se še več članov mladočeskega kluba postavlja po robu sedanji zunanji politiki, in naši jugoslovanski poslanci se najbolj bojé poslanecev prof. Spinčiča in dr. Laginje, da tudi ona dva se zlagata z Mladočehi, kakor gledé na drugo, takó tudi gledé na zunanjo politiko.

Poljaki so strastni pristaši sedanje zunanje politike, in gotovo v tem pogledu ne zaostajejo ne za nemškimi levičarji, nemškimi nacionalci in Schönererjanci in niti ne za Madjari.

Zaradi takih razmer in sestav parlamentarnih skupin strašijo Mladočehe in njih somišljenike, da ne dosežejo ničesar, ako se ne spreobrnejo v pogledu na zunanjo, kakor na znotranjo politiko, in da utegnejo celó škodovati narodom, med katerimi so izvoljeni v zastopnike. Zato pristaši poprejšnje desnice toliko stremé in delujejo, da bi se ponovila sestava iste desnice, da bi se torej odstranili Mladočehi in njih doslej še redki somišljeniki, ali pa da bi se vsi ti spreobrnili ter vrgli v naročje starih desničarjev.

Taka agitacija proti Mladočehom je kaj lahka od strani onih, ki so jo zabredli nekda, in ki bi jo tirali radi zopet po starih potih. Z druge strani je lahko obsojati Mladočehe, češ da niso dosegli nič vidnega, materialno očitnega, a da takisto nič ne dosežejo v bodočnosti. Nemška levica in Poljaki pa še najlaže obsojajo svoje politiske vsestranske antipode, kakoršni so Mladočehi; nemškem levičarjem in Poljakom je lahko vnmati se za zunanjo in notranjo politiko, ko ugaja njih srcu, razumu in njih vsestranskim interesom. Slovanski politiki pa, ki so hodili po poti te politike, so se zatajevali ali pa so hinavski in pozitivno priznavali in hvalili na zunaj, česar nikakor niso mogli odobravati v srcu. Nadmoč drugih antislovanskih skupin jih je silila k zatajevanju, in ako so ostali samo pri tem, so se žrtvovali in se moralno stali gotovo više, nego oni zastopniki slovanskih narodnostij, ki so izrecno odobra-

vali zunanjo poleg notranje politike. Svoje dolžnosti, odkrito zastopati svoje preverjenje pa niso storili ne ti, ne oni; v tem pogledu sta bila dr. Vašaty in naš dr. Gregorec jedini odločni izjemi.

V pogledu na to nenaravno položeno je umevno, da viši faktorji in torej tudi avstrijska osrednja vlada, ker hočejo ostati pri sedanji zunanji in notranji politiki, skušajo vztrajno delovati nato, da bi ukrotili Mladočehe in naposled spravili v krilo nekdanje desnice. Saj bi taka desnica, prvič, ne dosegla nič, kar bi ne ugajalo sedanjemu sistemu, poštevajočemu zunanjo in notranjo politiko, in drugič, bi formalno parlament deloval pozitivno na dalje, kakor bi se zlagalo s tem sistemom, ne da bi se nemška levica ali poljska frakcija le za las odmaknili od svojih načel in stremeljenj. Gospodovalo bi se i nadalje s parlamentarnim formalizmom po načelih, ki veljajo sedaj za zunanjo in notranjo politiko. Vprašamo odločno razne slovanske politike in politikaše, ki se potegujejo za obnovljenje prejšnje desnice: Ali je možno odkrito in vestno zagovarjati sedanje obče položeno zunanje in z njo tesno združene ali od nje celó zavisne notranje politike? To položeno, kakor je razvidno iz našega razpravljanja, bode trajalo brez zavir in tudi brez pomislekov, dokler bodo parlamentarne skupine sestavljale formalno večino za vsakatero sklepanje o vladnih predlogah, v nasprotju z dejstveno večino slovanskega naseljenja tostranske polovine. Naj si slovanski narodi in zastopniki dobro zapomnijo ta stavek, ki je za nas aksiomatiške veljave.

Zavir, dejanskih zavir od znotraj ne moremo z lahka pričakovati, da bi zabranile sedanje položeno. Ali, ako ostanejo Mladočehi dosledni in vztrajni, da jih ne omami nobena vada ali nikako mamilo in vabilo, možno je pričakovati, da se porode v merodajnih krogih polagoma pomisleki in premisleki o sedanji notranji, od zunanje zavisni politiki.

Parlamentarni formalizem more na zunaj slepiti dotlej, dokler ni mož zato, da bi ta formalizem prav osvetili z dejstvi. Možno je vladati madjarski gospodovalni stranki nad večino ogerskih narodov, dokler ti trpé in molcé; ne bode pa več možno tlačiti teh narodov, ko se začnejo oglašati po zgledu erdeljskih Rumunccev. Poslednji so v svoji spomenici in po brošurah dijaških razkrili, kaka peščica terorizuje in uničuje večino ogerskega naseljenja. Nasproti takim razkritjem mišljenje viših činiteljev ne more ostati indiferentno.

V avstrijskem parlamentu, kakor dokazano, doslej ni bilo ne v zbornici poslanecev, ne v delegaciji glasu, ki bi razmere opisal takó, kakoršne so. Mladočehi so jo krenili na pot odkritosti, da bi zatrli dosedanje prikrivanje in hinavstvo. Mladočehom se je odločno pri-

družila uže majhna kopica poslancev drugih slovanskih odlomkov. Ti v skupnosti utegnejo polagoma dokazati, da tudi brez Poljakov je slovansko naseljenje v večini v Cislitaviji. Dokazi bodo še izdatniši, ako se jim pridružijo tudi še drugi zastopniki slovanskih narodnostij.

Ko bode dokazano na znotraj in tudi na zunaj, da negospodovalne narodnosti sestavljajo večino naseljenja skupnega cesarstva, a da kljub temu ne more ta večina doseči svojih historijskih in ustavnih osnovnih prav, začeli bodo drugi narodi, kakor sedaj o Romuncih, razpravljati položenje pritiskanih narodnostij, in tam, kjer so računili doslej samo s fiktivnimi parlamentarnimi večinami, začnejo premišljevat položenje faktičnih ali dejanskih većin zunaj parlamenta.

Tudi gledé na zunanjo politiko ne more ostati brez vplivnega sadu pravo, dejstvom odgovarjajoče osvetljenje položnja dejanske večine naseljenja. To pojasnimo lahko z gospodarstveno primerom. Človeku posojujejo kredit na dokaze, kakoršne podaje sam ali drugi o njem. Ako niso ti dokazi resnični, dobi dotičnik preveč ali pa tudi premalo kredita. Ako poučimo bolje tega, ki posodi, popravi svoje dosedanje zaupanje; ako vidi razmere boljše, dobi dotičnik več kredita, drugače pa narobe. Ako zastopniki slovanskih narodov razkrijejo prave razmere na znotraj in zunaj, bode rasel kredit teh narodov toliko bolj, kolikor slabše so se opisavali doslej. Znotranji faktorji bodo poštevali ta kredit z drugačno mero, kakor pa doslej, ker se bodo tudi zunanji faktorji ravnali po dejanskih razmerah, ne pa po fikcijah, predočevanih po raznih zastopih, seособno pa po osrednjih parlamentih in delegacijah.

Iz tega je razvidno, da nam je zidati pred vsem na zboljšanje našega moralnega kredita, in ta kredit pomagajo pridobivati Mladočehi uže sedaj, ko so malone osamljeni.

Ponavljamo torej, da sedaj ne more biti pravim slovanskim zastopnikom do tega, da bi nadaljevali politiko pobiranja drobtin, ampak do moralnega kredita, kateremu mora prej ali poslej slediti preobrat sedanjega občega položnja, neugodnega slovanskim narodnostim.

Lovljenje mrvic bi samo zaviralo še nadalje, da bi se ne zboljšal kredit slovanskih narodov, da bi viši faktorji ne prišli ne do pomislekov ne premislekov. A tako lovljenje drobtin bi se nadaljevalo, ko bi stopili Mladočehi v kolo ali obroč poprejšnje desnice in bi s tem ostrašili tudi peščico ostalih odločnih slovanskih zastopnikov. Mladočehom je torej priporočati, da vztrajajo v svoji opoziciji nasproti sedanjemu sistemu. S tako politiko privedejo do pravega ocenjevanja notranjih razmer in sedanjih fiktivnostij; s tem bodo koristili narodom in celokupni državi najbolj, ko začnejo narode ceniti po njih vrednosti, ne pa po parlamentarnih fiktivnostih, državi bodo pomagali tudi na zunaj, ker dobi zaveznikov na podstavi istih pravih notranjih razmer. Jedino po takem popravljenem ocenjevanju razmer in narodov začnejo popravljati na znotraj to, kar so doslej zanemarili in prezirali, misleč, da je možno s fikcijami vstvariti trajno položnje in trajne razmere.

Ako bi bili notranji faktorji naše države prišli sami do pravega spoznanja in ocenjevanja, ne bi bilo treba slovanskim zastopnikom napravljati opozicije; ta je vsiljena in vede jedino do cilja, ki so ga doslej prezirali državniki. Mladočehe obsojuje sedanja politika sebičnih in v sebičnosti kratkovidnih strank; obsojuje jih tudi sedanja modrost raznih državnikov, a patriotske stranke in državniki bi imeli hvaležne delo, ko bi začeli premišljevat fikcije, katere sedaj razkrivajo Mladočehi; ravno Mladočehom bode se zahvaliti, da so prvi, ki delajo na urejenje države, kakor jo zahtevajo njene razmere in razmere narodov.

Spoznanje notranje politike dovaja po vsem tem ne do ponovljenja sestave propadle desnice, ampak načelne obsodbe take sestave. To spoznanje ne vede do združenja s Poljaki, ampak do samostalne slovanske opozicije brez Poljakov; ono ne vede do takojšnjih drobtin, pač pa do cilja, kjer se dosežejo uslovja za svobodno narodno razvijanje, okrepljenje narodov v kulturnem in gmotnem pogledu, in vede po isti poti do pravega okrepljenja države na znotraj in zunaj.

O k r i t i k i d r . M a h n i č a .

III. K razširjanju poganstva, z nasprotniške strani nam namišljenemu.

d) Gledé na bogoslužnje, specijalno liturgijo ali mašo.

1) Liturgija rimske cerkve.

(Dalje).

Nato sledi v gregorijanskem sakramentarju molitev, katere obseza v malo besedah skupnost tega, za kar je pro-

siti; ta molitev se imenuje ondi Oratio, drugače pa je znana tudi pod imenom „Collecta“ ali „Collectio“. To molitev, kakor malone vse kolekte liturgije do Boga Očeta, je utegnil sestaviti in uvesti Gregor Veliki; sestavo več takih molitev, seособno „Deus, cuius dextra beatum Petrum“ in „Deus, qui beato Petro“ pripisujejo papežu Leonu II. (682, 683); največ teh molitev pa so tekom časa sestavili različni neznani

avtorji, vsled česar so se vteple zlasti po samostanih razvade, da so rabili pri vsaki maši jako mnogo takih Oraciones namesto molitve, katero je bil določil Gregor Veliki. To se je godilo, dokler niso omejili te Oraciones po največ na sedem. V novejši čas so se zopet približali naredbi Gregorja Velikega v toliko, da je mnogo maš samo z jedno Oratio, mnogo z dvema Oraciones; vendar pa je predpisano, oziroma dovoljeno za nekatere maše, da se molijo tri in več Oraciones¹⁾. V rimsko-nemškem cesarstvu uvedeni običaj, vsled katerega so bili diakoni ali poddiakoni dolžni, neposredno za Oratio morda prisotnim cesarjem želeli dolgo in srečno življenje in iste obsipati s hvaljenjem, udomačil se je pač tudi v rimski cerkvi²⁾, vendar menimo, da moremo tukaj ta običaj, k o je nastal še le v srednjem veku, torej ne spada strogo k liturgiji, prezreti toliko bolj, ko velja dandanes jedino še v Rimu, in sicer samo ob venčanju ali koronanju papeževem.

Za Oratio je na vrsti v gregorijanskem sakramentarju kakor še dandanes v rimski liturgiji, čitanje apostola kot stabilna sestavina liturgije. Razdeljenje svetih pisem apostolov na liturgije celega leta, torej sestava takó zvanega lectionarja se po uže omenjenem Walfriidus Strabonu³⁾ (IX. stoletje) in Durandu (XIII. stol.) pripisuje običajno svetemu Hieronimu, ki je prevzel to zadačo po naročilu svetega papeža Damaza. Dejstveno se lectionar v obče zaznamuje kot lectionarium Hieronymi, in tudi mi smo zgorej zagovarjali mnenje, da je po predlogu Hieronimovem čitanje pri liturgiji starega zakona odstranil Damaz. Dandanes se v rimski liturgiji nahaja včasih tudi več lekcij,

¹⁾ Le redkoma se obrača kaka kolekta do Sina kot posrednika, do svetega Duha nikdar.

²⁾ Liturgija apostolskih konstitucij se ve da ne daje zato nikakega oporišča, ko se v istih čitanje svetih pisem starega in novega zakona omenja samo v toliko, kolikor se je isto uže izvršilo, torej se omenja samo postranski brez razlaganja pri tem običajnega petja psalmov in kakih drugih molitev. Ali ta Oratio se tudi drugače v stari dobi ne omenja nikjer, in v gregorijanskem sakramentarju, zlasti med vsakdanjimi Oraciones quotidianae nahajajo se nekatere, katere prosijo za odvrgnenje vsega zlega in za mir, kakor tudi za rimsko blaginjo, torej kažejo na dolgotrajne stiske Rima za Gregorja Velikega, provzročene po Longobardih. Tu podamo na primer vsebino jedne teh molitev: „Prosimo Te, o Gospod, vsmili se naših dob, da se na Tvoj namigljaj obvaruje rimska blaginja in krščanska vera“.

³⁾ Rubricae generales Missalis obsežajo namreč „de orationibus“ IX: 12 naslednjo določbo: „In festis Simpl. et Feriis per annum, nisi aliter in propriis locis notetur, dicuntur tres ut in Semid., aut quinque, possunt etiam dici septem ad libitum“. Torej so tudi sedaj maše, pri katerih se morejo moliti ne samo tri, ampak tudi pet in celo sedem Oraciones, se ve da le tedaj, ako ugaja takó celobrujočemu svečeniku

⁴⁾ Cencius Camerarius caeremoniarum Praefectus (poznejši papež Honorius III. od 1216—1227) je sestavil Ordo Romanus, ki ga sporoča Mabillon v Museum Italicum tom. II. pag. 168. V tem je naslednje mesto: „post primam orationem diaconi cardinales, subdiaconi et alii ordines faciunt laudes Domino Papae“, in se potem navajajo pohvale ali proslavljenja.

in, če tudi takó rekoč izjemoma, celo iz pisem starega zakona; naj torej samo še opomnimo, da prvotno in zanesljivo še za Gregorja Velikega je čital kakor diakon evangelij, ravno takó lektor⁴⁾ apostola ali tako imenovani list (epistola) na istem ambonu ali pulpitu, na katerem je stoječ imel škof svoja poučevanja ali propovedi⁵⁾.

Nato sledi v gregorijanskem sakramentarju, kakor še sedaj v rimski maši, Graduale ali Aleluja⁶⁾, ki se imenuje tudi Psalmus responsorius ali naravnost Responsorium, kateri je prvotno sestajal iz psalma, za katerim je sledil ponovljeni Aleluja. Gregor Veliki je ta Psalmus responsorius po Grškem običaju skrčil na nekoliko verzov ali vrst in zajedno zaukazal, da se Aleluja izpusti pri nekaterih liturgijah. Sedaj se iz psalma dve vrsti ne pojeti, ampak čitati, izyzevši mašo v prvo nedeljo Quadragesima, kakor tudi v Cvetno ali oljčno nedeljo in v FERIA VI. Parasceve, ko se čita ves psalm. Sicer pa odpada dandanes pri mašah velikonočnega časa Graduale, v tem ko se ponavlja Aleluja večkrat. Rabljenje poslednje besede pa je dandanes vendar omejeno bolj, nego po gregorijanskem sakramentarju, ker se ne sme več izražati od Septuagesima do Velike sabote, kakor tudi v praznik ss. Innocentium, ako ne pride na nedeljo, nadalje pri mašah de FERIA v adventu, in v Vigiliae, združene s postom, z jedino izjemo nekdanj po noči izvršene Pervigilia velikonočne in binkoštna, in se nadomešča z vrstami, vzeti iz svetih pisem; te vrste so se pele nekdanj zavlečeno in so dobile ime Tractus, sedaj pa se takisto čitajo le tilo⁷⁾.

(Dalje pride.)

⁵⁾ Prim. Meratus sess. II. cap. I.

⁶⁾ Dandanes spada to čitanje apostola pač k dolžnostim poddiakonov, kakor zahteva to način njih posvečenja; no staroobičajna posvečevanja poddiakonov ne obsežajo ničesar o takem njih opraviilu, ko je bilo isto ravno stvar lektorjeva, kakor je v vstočnih cerkvah še do današnjega dne.

⁷⁾ Te ambone je v njih stari obliki videti še v več cerkvah Rimskih, sosebno v cerkvi svetega Klementa, svetega Pankracija in svet. Lorencija extra muros.

⁸⁾ Kakor razpravlja prav Belarminus De missa lib. I. cap. 18 ne prihaja imenovanje Graduale, kakor menijo nekateri, odtod, da se je pel nekdanj na stopnicah oltarja; temveč odtod, da se je pel med časom, ko je diakon, pripravljaje se k čitanju evangelija, prosil blagoslova škofovega ali svečenikovega in je potem stopil z evangelijem v roki na stopnice ambonove, in bi bil ta čas drugače ostal neizpolnjen ali prazen. Zove se pa tudi Aleluja, ker se je ta izraz (Hvalite Gospoda) ponavljal pri tem.

⁹⁾ Po sedanjem običaju rimske cerkve se čita pri nekaterih mašah za Alelujo še Sequentia, katera se imenuje tudi Jubilatō ali Prosa, in katera ima izraziti glavne znake misterija, ki ga praznuje cerkev. Sequentia, kakor menijo v obče, je uvedel še le v srednjem veku Sanktgalski opat Notherus; potem se je pomnožila do neverjetnega (v XV. stoletju so šteli uže devetdeset sekvencij); potem pa, ko se je Kolonjska sinoda od 1536, in ko so se celo očetje Tridentinskega cerkvenega zbora izrazili za odstranjenje sekvencij, jih je papež Pij V. v zaukazanem Misalu dal odstraniti, če tudi ne popolnoma, in jih je skrčil na štiri, katere se

imajo po vrsti čitati v velikonočni praznik, in v njegovi oktavi ali osmini, potem v binkoštni dan, na Sveto rešnje telo in pri mašah za umrle. Naposled so sekvencijam pridružili tudi Stabat

Mater dolorosa, in se tudi še nekateri redovi drže svojih lastnih sekvencij; no z gregorijanskim sakramentarjem, ker spadajo v mnogo poznejšo dobo, niso sekvencije v nikaki zvezi.

Matija Majar Ziljski.

Videli smo te dni blizo 15 pol obsegajoči, tesno pisani rokopis g. prof. J. pl. Kleimayr-ja, v katerem opisuje za družbo svet. Mohora v Celovcu življenje in delovanje čestitljivega Slovana Matija Majarja. Predno je rokopis 16. t. m. odpotoval, zapomnili smo si po prijateljski poti nekaj črtic, katere so zanimive za slovansko občinstvo. Spisatelj bil je mnogoleten prijatelj umrlemu in je tudi od leta 1880. do 1892. pismeno občeval z njim. Mnogi podatki iz prijateljskih listov in spomini iz nekdanih časov, ko je gosp. J. pl. K. še bival na Koroškem in bil v vedni dotiki s slavljenecem — obogačujejo ves spis.

Iz drugega oddelka, v katerem se govori o mladosti Majarjevi, vidimo, da je bil rojen M. M. 7. februarja 1809., da mu je ime v krstnih knjigah: „Maar,“ da se je on sam podpisaval l. 1848. še Matia Majer, 1850. Matija Majar in l. 1865. pričeni: Matija Majar Ziljski, ter leta 1873. Matija Majar, urednik in izdavatelj Slavjana, dopisni član serbskega učenega društva v Belemgradu, sotrudnik imperat. občestva ljubiteljev antropologije in etnografije, član občestva ljubiteljev rusk. slovesnosti pri imp. Mosk. vseučilišči.

Mnogo nam spisatelj pripoveduje o prvi mladosti Majarjevi, o njegovih roditeljih, o šolanju njegovem in potem prehaja k službovanju.

V tretjem oddelku, ki hrani veliko novega in znamenitega, ima mnogo črtic iz življenja M. Majarjevega do njegovega vpokojenja. Kaj zanimivi so spomini iz leta 1843-48., ko je „Majarjeva šola“ v Celovcu vzgojevala mlade domorodce. Zanimivo je, kako so se zbudili Anton Janežič, Andrej Einspieler in drugi; v kakaj razmeri je bil z Martin Slomšekom in Stanko Vrazom. Jednako so zanimivi spomini na leto 1848, 1849, 1856, 1867. Razvidimo t. resnici, da je tedaj Matija Majar storil več, nego, po izreku „Laibacher Zeitung“ z dne 4. avgusta t. l., prazne muhe lovil, in da je tudi za Slovenstvo posebe izvanrednih zaslug, katerih pa žalibog niso omenili slovenski sedanji listi. Le kratko bilo je povsod naznanilo o smrti M. M., in v malih črtah, obsegajočih 10—12 vrstic odpravili so svojo dolžnost napram tako blagemu možu. Kakor čujemo, donese sicer „Ljublj. Zvon“ iz peresa g. dr. Glaserja oceno Majarjevih knjig . . ., a tudi v občem bi se bil moral po naših časopisih osvetiti ta velikan slovenske krvi. Jednako ima spisatelj v četrtem oddelku zanimivosti iz leta 1874., 1880., 1881., 1882. in 1883. Potem povod in način preselitve. To vse na podstavi pismen Majarjevih in na podstavi listov čeških veljakov. Poslednje dni in urice nam natančno opisuje, tako pravi blizo med drugim: „V Pragi ste skrbele za starčka-slepca vrla Čehinja, vdova Šidova in njena mati prav krščansko . . . Leta 1892. ni šel več iz hiše; 1. julija vlegel se je v bolniško postelj. Stregla mu je, kakor sploh od leta 1883. sem vrla Šidova družina; lečil ga je dr. Buršik itd. V saboto 30. julija prevedeli so ga s sv. zakramenti za umirajoče. V nedeljo 31. julija ob 5. uri popoldne zatisnil je blage oči in izdihnil plemenito dušo“.

Pogreb je bil v torek, 2. avgusta ob 10. uri popoldne po blagoslovljenju v cerkvi sv. Štefana. Napačno poroča neki v slovenskem smislu pišoč, na Štírskem izbajajoč list, ki pravi da se je porodil ranjki Majar v „Zillertalski dolini“ in je bil torej trd „Némec-Tirolec“ (!) ter da je služboval v „Medvedjem dolu“ (Bärental), v katerem pa ni več naselbine in tudi ne duhovnije. Čudno, da so Slovenci tako dobro poučeni o možu, Slovincu, ki slovi med Slovani in je ime slovensko počastil med vsemi Slovani. Kaj je to znamenje časa?!

Pogreb, pripoveduje J. pl. Kl., bil je veličasten. Na čelu spreveda trije duhovniki. Četerovpreženi voz peljal je krasno krsto. Za njo šla je čestitljiva češka družina Šidova, g. Lego, pisatelj češki Fr. Dvořák, mnogo duhovnikov čeških in velika množica žalujočega ljudstva. Zemski ostanki počivajo na Olšanskem pokopališču v Pragi, oddelek 10, številu 110. itd.

Leta 1848. moral je Majar po ukazu in želji svojih viših čez noč zapustiti Celovec, kjer je posloval kakor stolni kapelan in se takoj skrivši odpotil na Višarje. Med potjo ustavila se je pošta v Beljaku, kjer so se ravno Slovenci zaslepljeni po Beljaških Nemcih zbirali, da volijo za Frankobrod. Kakor blisk stopi med nje mladi potovalec Majar in jim izroči kakih 300 v slovenskem jeziku spisanih navodil „Ne v Frankobrod“. Slovenci so poziv javno čitali in zapustili svoje nemške voditelje. Poslednji so sumili na mladega duhovnika, in le po slučaju odtegnil se je Majar maščevanju in došel na Višarje, kjer je takoj pričel izdelovati rokopis za „cirilsko — latinske predpise“, v katerih se nam tudi kaže pravega metodika. Na tem polju je gotovo na njega vplival narodoljubi šolski svetovalec Simon Rudmaš, za časa katerega je bilo slovensko šolstvo na Koroškem še precej razvito, a kasneja doba kazala je vedni propad.

Majar bil je uže kakor 9 letni deček, ko je svojemu slovenskega in nemškega branja večjemu očetu na domu dan za dnevom prebiral sveto pismo Japelno — Slovenec iz Koroške. Komaj je dovršil bogoslovje, bil je obče-Slovenec, brez deželskih mej in je torej v času, ko je še slovela razlika med „Štajerci“, „Kranjci“ itd., uže bil za jedno Slovensko. Pred letom 40. pričel se je čutiti „Jugoslovana“ „Ilira“, in ko je „Ilirstvo“ zginilo, pospel se je po lestvici više ter čutil se „Slovana“. Bil je mož bodočnosti, mož, katerega ime hraniti mora ne samo slovensko slovstvo, temveč sploh slovansko.

V petem oddelku nam podaja spisatelj poučno-zabavno razpravo o duševnem delovanju pokojnikovem in kaže pri vsaki knjigi na veljavo za Slovenstvo in na Slovanstvo.

V šestem oddelku nam opisuje umrlega kakor odgojitelja novega naraščaja, kakor metodika, pedagoga in šolnika. Glavni njegovi nazori so krasni. Želeti je sploh, da se ta spis, kedar ga obelodani družba sv. Mohora, pribeči potem na primernem kraju v češkem, hrvatskem in ruskem jeziku, da spoznajo sploh Slovani vrednost in veljavo našega Majarja,

Prav zanimiv je tudi sedmi in poslednji odstavek, v katerem nam kaže spisatelj vnanjo podobo in duševne lastnosti Majarjeve.

Konečno omenimo le še, da je — kakor smo sprevideali iz rokopisa — pisala vdova Barbika Šidova, z dne 9. avgusta g. J. pl. K., večji del duševnega blaga pri g. Rossbacherju, odborniku družbe sv. Mohora v Celovcu, kar pa je zgodovinskih in jezikoslovnih spisov poslednjih let

od leta 1883. sèm, shranjeni so v Pragi pri omenjeni rodbini, ki piše: „Co u nas spisoval, leži neporušeno na timiž mistě, kam to M. M. položil“. Bati se torej ni treba vandalizma! Tudi ima g. J. pl. K. nekak testament ali poslednjo voljo — pred smrtjo — v rokah, kjer se tudi prosi, da naj odloči, kam se imajo shraniti rokopisi. Najbrže da pridejo po g. Lego-tu v češki muzej.

Yz.

Алтарь для жертвы.

Prevod.

Dion, bogat mladenec je zelo obolel in dolgo časa je proležal v postelji; na zadnje mu je bilo leže, in on je ozdravel. Višedši prvi krat na vrt, bil je kakor novorojen, poln radosti in hvalil je Gospoda na ves glas in v obilnosti hvaležnih občutkov, obračaje poglede in srce svoje k nebu, je rekel: „O Preblagi in Najdobrotnejši! ako bi mogel človek Tebi kaj darovati, o, kako rad bi Ti jaz daroval vse svoje imenje!“

Te besede slišal je neki čestit starec in prišedši k bogatemu mladencu, je rekel: „Dobri dari prihajajo od zgora, tja poslati ničesar ne moreš. No hodi, sleduj za menoj.“

Mladenec šel je za čestitim starcem, in ona dva prišla sta v temno, na pol podrti koč, kder se jima je pokazala strahovita revščina in beda. Otec je ležal bolan, mati je plakala, otroci so bili nagi in prosili kruha.

Prestrašil se je mladenec. Teda rekel mu je starec: „Glej — tu je oltar za tvojo žrtev. To so menjši bratje Gospodnji.“

Mladenec je odprl jim roko dobrotnico — in utešani nesrečniki so ga blagoslovili in imenovali angelom božjim.

Starec pa, smehljaje se, mu je rekel: „Tako vseгда — od začetka obračaj hvaležni pogled svoj na nebo, potem pa na zemljo.“

Prepis.

Діон, богат млaдeнec je зeлo oбoлѣл, ии дoлгo чacа je пpoлeжaл в пocтeлѣ; нa зaднѣ мy je бoлo лeжe, ии oн je oздpaвлѣн. Вышeдши пpвыи кpaт нa вpт, был je кaкoр нoвopoжeн, пoлн paдocти ии хвaлил je Гocпoдa нa вec глac ии в oбилнocти хвaлeжных oбчyткoв, oбpaчaя пoглaдe ии cpeцe cвoe к нeбy, je peкeл: „O Пpeблaгii ии Нaйдoбpoтнѣишii! aкo бy мoгeл члoвѣк Teбe кaк дaрoвaти, o, кaкo paд бy Ti яz дaрoвaл вce cвoe имѣнiе!“

Тa бeсeдe cлышaл je нѣкii чacтит cтapec, ии пpишeдши к бoгaтeмy млaдeнцy, je peкeл: „Дoбpи дaри пpиxaяж oд згopa, тѣя пocлaти ничecap нe мoрeш. Нo хoди, cлѣдyй зa мeнoй!“

Млaдeнec шeл je зa чacтитым cтapeceм, ии oнa двa пpишлa cтa в тeмнѣ, нa пoл пoдpтѣ кoчѣ, кдѣp cѣ имa je пoкaзaлa yжacнa pѣвщинa ии бѣдa. Oтeц je лeжaл бoлaн, мaти je плaкaлa, oтpoци cѣ били нaги ии cѣ пpocили кpyхa.

Пpecтpaшил cѣ je млaдeнec. Тeдa peкeл мy je cтapec: „Глaвii — тy je oлтap зa твoю жpтeв. To cѣ мeншii бpaтѣ Гocпoднii.“

Млaдeнec je oдpл ии pжкx дoбpoтницѣ — ии yтѣшeни нeсрaчники cѣ гa блaгocлoвили ии имeнoвaли aнгeлoм Бoжiiм.

Стapec пa, cмѣхлaя cѣ, мy je peкeл: „Тaкo вceгдa — oд зaчeткa oбpaчaй хвaлeжнii пoглaд cвoй нa нeбo, пoтeм пa нa зeмлѣ.“

Подлинникъ.

Діонъ, богатый юноша, сдѣлался оченъ боленъ, и долгое время пролежалъ въ постелѣ; но наконецъ стало ему легче, и онъ выздоровѣлъ. Вышедши въ первый разъ въ садъ, онъ былъ какъ бы новорожденный, полнъ радости, и славословилъ Господа громкимъ голосомъ, и въ избытокъ благодарныхъ чувствъ, обращая взоры и сердце свое къ небу, произнесъ: „О Всеблаженный и Всеговольный! если вы челоуѣкъ могъ что-либо воздать Тебѣ . . . о, какъ охотно отдалъ бы я все свое имѣние!“

Слова эти слышалъ благочестный старецъ, и подошедши къ богатому юношѣ, скасалъ: Благіе дары нисходятъ свыше; туда послать ты ничего не можешь. Но иди, слѣдуй за мною.“

Юноша послѣдовалъ за благочестнымъ старцем, и они пришли въ одну мрачную, полуразвалившуюся хижину, гдѣ встрѣтили ихъ ужасная нищета и горестъ. Отецъ лежалъ больной, мать плакала, дѣти были наги и просили хлѣба.

Ужаснулся юноша. Тогда старецъ сказалъ ему: „Вотъ — здѣсь алтарь для твоей жертвы! Это меньшіе братья Господни.“

Юноша простеръ къ нимъ благодарную руку, — и утѣшенные несчастные благословили его, и назвали ангеломъ Божиимъ.

Но старецъ, улыбаясь, сказалъ ему: „Такъ всегда — сначала обращай благодарный взоръ свой на небо, а потомъ на землю.“

Ламурскій

Ruske drobtinice.

Съ миру по нитѣ, голому рубах.

Število visokih specialnih šol je za poslednje desetke let pri nas povoljno naraslo. Med njimi se najbolj slavijo: Petrogradski i Harkovski tehnični institut, šolsko-gospodarski institut v Novi Aleksandriji, okolo Petrograda institut graždanskih (civilnih) inženirov, institut inženirov putej soobščenja (za komunikacije) elektrotehnikov, poslednji zavod oživi še le letos prvokrat v Petrogradu.

Vsi ti visoki učni zavodi imajo prav za prav praktične smere, dasi teorijo tudi uče do kvintesence. Pri nas šolske počitnice uže gredo h kraju, torej ravnateljstva po vseh listih objavljajo programe i uslovja prijema na bodoče 1892—1893 šolsko leto. Med temi uslovji čitamo tudi število dijakov, kakoršno jih more vstopiti v prve razrede. Ta števila so: 150, 125, 60, 40, 40, 30, 30 i 50; vseh visokih specialistov torej postopi prihodnje leto 525. Recimo, da je po vseh rečenih strokah še mnogo drugih, pa manj znanih specialnih zavodov, vendar pa ostane navedeno število najmerodavnejše; kajti govori najglasneje za delo i stvar. Rusija broji sedaj nad 125 milj. prebivalcev, razsajenih na prostoru 375 tis. štirj. milj. Proporcija med poslednjimi gromadnimi številkami i pa med brojem visokih specialistov-tehnikov pač ni prevelika. Torej knez Meščerski brezpotrebno kriči v svojem „Гражданин-и“ o nekem učenem proletarijatu, kateri se neki plodi v Rusiji nesorazmerno s procvetom raznih strok obrtnije. Jaz ne menim, da bi se Rusija v obrtno-trgovem obziru smela primerjati kakej Severni Ameriki; vendar pa tudi nikdo pošteno ne poreče, da ruska obrtnija še ni preživela svojih otročjih let: Rusija je obrtniške plenice uže davno povabila na klin, i ne trudno (težavno) bilo bi jej prigrieti tako malostno število specialistov-tehnikov, ko bi jih hotela ali umela rabiti, kakor jej to gre; tega pa doslej še ni, a ni vsled inorodnega kulturnega vpliva; od kojega jej je takó težko oprostiti se.

Ruski specialist-tehnik z ruskim kreditom ne dožene dobiti še kmalu inozemca-tehnika, mehanika, ekonoma itd. s tujim kapitalom. Ves ta ljud še mnogobrojno prihaja izza ruskih predelov (mej), i plemeniti žurnalist seveda sam vse to zna predobro; če pa ne gledé na to vendar le trobenta, da je naraščaj ruske inteligencije v poslednji dobi premnogo brojen, da Rusiji od te puste inteligencije grozi takista nevarnost, od kakoršne se je zakrožila glava vsej zapadni Evropi, dela to najbrže zato, ker ta visoki publicist bez visokih nazorov sploh pogostoma čudi (nori)... Če se pa v otrobih, katere sam i tam veže na to temo (točko) svetli knez, v časih

vendar le nahaja tudi čvrsto zrno, moramo si ga vselej ogledavati s te strani, od inoplemenega vpliva: *Вотъ рѣхъ корень зла, али в „общее-слованском“ языку г. Пыпина: „Hier liegt der Hund begraben!“*

Ljudska šola bila je do preobrazovanj carja Aleksandra Osvoboditelja popolnoma zapuščena, pozabljen je bil tudi ljudski ali narodni učitelj, zares v potu svojega lica jevil svoj kruh. Preteklo je kakih 30 let, i Rusija je v tem obziru storila tak korak naprej, da se zdi to kar neverjetno, nevozmožno. V naše dni vsi skrbijo za narod, za narodno šolo, za ljudskega učitelja: posvetna i duhovna osrednja vlada, mestne dame (magistrati), krajna zemstva, posamni dobrotniki — vsi si prizadevajo, vsi tekmujejo, da bi olajšali težko osodo, katera je takó dolgo neumolimo (neizprosno) tlačila te najbolj važne faktorje države.

Lep primer posamne pomoči i istinitega človekoljubja podal je letos Moskovski trgovec B. S. Okonišnikov, o kojem so se vse Moskovske novine odkliknole prav pohvalno i radostno. V Moskovskih narodnih šolah je mnogo učiteljic. Mestna uprava se ve da skrbi za te truzenice (o teh truzenicah) i plačuje njih trud tako, da vedno morejo živeti pošteno. Ali nastopijo letne počitnice. Kam se denejo te slabe stvarice po letu, ko v Moskvi vročina dohaja neredko do 40° R.! Kje oddahnejo od težavnega? Na deželi. Da, na deželo morejo le ljudje bogati ali pa vsaj ne povsem ubogi, kateri vsaj imajo kam glavo položiti. I vidite, našla se je dobra duša s polno mošnjo, našel se je bogat trgovec, kateri se je pri svojem obilju vspomnil teh revk človeške civilizacije. G. Okonišnikov uporedil je v svojem pomestju na 80 vrst od Moskve po železnici v kočatih smrečnih i mecesnovih gajih letno kolonijo za uboge učiteljice Moskovskih narodnih šol. Ta kolonija doslej broji še samo 11 učiteljic, katere dobivajo v njej pomimo letne prohlade i zdrave sape še izvrstno stanovanje i piščo (hrano) i bilete na vožnjo tje i nazad, dobivajo to brezplačno, na stroške velikodušnega g. Okonišnikova Blagorodni postopek Pavla Sergejeviča je velike pohvale vreden, najbolj vsled svoje prvobitnosti (originalnosti). G. Okonišnikov je na ta način pokazal svojim bogatim sobratom-trgovcem, da je pojem blagotvornosti bolj obširen, nego pa samo mnogostopudovi zvonovi, mnogotisočne ikone i ikonostasi, stipendije, bolnice i druge reči podobnega roda. Če sploh kje, pač tukaj daj Bog vtelesiti se pogovorki: — *exempla trahunt!*

Bož. Tvorcov.

Zbirke slovenskega narodnega blaga.

Spisal J. K. Josipov.

Za Cirila in Metoda vzraslo je Slovanom močno deblo vesele vzajemnosti, ker so se sčinjali v veri, v besedi in v pisavi. Brž pa, ko je zginil med njimi „mir“, prikazala se jim je „zmešnjava“, in „med ljudom so utihnile stare govornice mile“. Pripomogle so v to razne „viharne sile“.

Krepko bilo je deblo samo na sebi, imelo je trdne korenine, in pomagalo mu je v rasti tudi to, da ga niso nagloma pustili vsi, temveč polagoma, in tako se ga poprijemajo sedaj zopet polagoma, dokler se ga ne poprimejo napoposled vsi, seveda vsak po svoje.

Koder bivajo Slovenci, onod se gotovi mladi cep, in dokler živi jezik, se spreminja. Starajo, izgubljajo se mu

besede, zginjajo in spreminjajo se njih oblike, celó na mesto starih glasov prihajajo novi.

Čudom se čuditi smemo, da ni tekom groznih muk in močnih udarcev poginila naša materinščina, marveč da se je prijela dobro, pomladila lepo, da poganja krepko, cveté in obeta dokaj blagega sadá. To nam priča krasni cvet umetnega pesništva Slovencev, to nam svedoči primeroma bogati zaklad narodnega blagá.

V obče priznana je v našem stoletju važnost narodnega blaga za spoznanje vsega kulturnega življenja narodov, in zadobila je zopet narodna esen častno jej mesto, ker je velikega pomena za ves narod.

Kdor hoče spoznati preteklost in sedanost kakega naroda, poznati mora njegovo narodno blago. Poudarjali so to uže Čelakovskij, Šafařík, Hanka, Vuk Stefanović Karadžić, Vuk Verčević, in tudi lepo število slovenskih veljakov bilo je in je še vedno tega mnenja.

Prošlo je sicer mnogo let, predno so Slovenci začeli spoznavati vrednost svojega slovstva, a vendar so se našli vneti in razumni možje, ki so ga začeli marljivo nabirati, dobro vedoč, da so za spoznanje našega ljudstva narodne svetinje največje važnosti. Pokazalo se je, da ima malokateri tako majhen narod toliko in po večini tako mičnih in jednatih narodnih pesnij, kakor ravno narod slovenski. Na jedni strani je to narodno slovstvo v daljši ali krajši zvezi z ostalimi slovanskimi in sploh arijskimi narodnimi slovstvi; na drugi pa se tudi razlikuje po svojih posebnostih od vseh ostalih in celó od najbližnjega nam srbsko-hrvatskega pesništva, tako da moremo posebe govoriti o slovenskem narodnem svojstvu. Srbska narodna pesen n. pr. v jedinstvu in v zvezi z zgodovino Srbske, buči in teče široko in ponosno, kakor lepó vrejeni epos na čast in slavo narodnim junakom slovenska narodna pesen pa je jednaka hitrej, preterganej romanci.

Ko se je torej v Slovencih pripoznala važnost, pričeli so marljivo zbirati in priobčevati tradicionalno slovstvo. Sicer se do sedaj iskrena želja vsega izobraženstva slovenskega do velikega kritičnega izdanja narodnega blaga še ni spolnila, a nadejati se je, da ne bomo zaman čakali, čeravno se nikdar povsem ne popolni, kakor nekje pravi Goethe: „so eine arbeit wird eigentlich nie fertig; man muss sie für fertig erklären, wenn man nach zeit und umständen das möglichste gethan hat.“

Ni mi tukaj namen, da bi obširno govoril o svojstvu našega tradicionalnega slovstva, pač pa hočem častitim slovanskim čitateljem naštetí naše zbirke narodnega blaga.

1. **Zakótnik Dismas**, avgustinec, rojen blizu Ljubljane, umrl leta 1793., bil je po sporočilu očeta Marka Pohlin-a, (1835.—1801) prvi nabiratelj narodnih pesnij. Rokopis njegov se je izgubil.

2. **Vodnik Valentin**, redovnik in profesor v Ljubljani; rojen 3. februarja 1758. v Šiški pri Ljubljani, umrl 8. januarja 1819., nabiral je marljivo in podal mnogokako lepo cvetlico z narodnega vrta. Glej „Val. Vodnik-ove pesni, uredil Fr. Levstik; izdala Matica Slovenska v Ljubljani, 1869.“

3. **Dajnko Peter**, rojen 1787. blizu Radgone, dekan pri Veliki Nedelji na slovenskem Štajarskem; umrl 22. februarja 1873. Priobčil je leta 1827.: „Posvetne pesni med slovenskim narodom na Štajarskem“. Sicer le malo prav — narodnega blaga, ali lepo in izdatno število narodnih ugank.

4. „**Kranjska Čbelica**“, ki je doživela pet zvezkov 1830. do 1833. in leta 1848 ima mnogo narodnih pesnij. Glej drugo izdanje: „Kranjska Čbelica, na svitlobo dal M. Kastelic; po drugem natisu za tisek priredil R.

Perušek; Novomesto 1883; natisnil in založil I. Krajec“. — Hvalo zasluži v to nabiro sosebo dr. Fr. Prešernov prijatelj Andrej Smolé (1800 — 1840.), ki je vestno nabiral in tudi drago plačeval za to najete ljudi. Tako so „Balade in pesni med krajnskim ljudstvom péte“ v 3 bukvicah 2—9 iz Smoletove zbirke. Navduševanje Čelavskega, naj Slovenci nabirajo narodne pesni, je v to pripomoglo, kajti naš Smolé bil je v živem slovstvenem občevanju s Fr. Ladisl. Čelakovskim in Vaclav Hanka.

5. **A h a c e l j M a t i j a**, rojen 24. februarja 1779. v št. Jakobskej župniji v Rožni dolini na Koroškem; gimn. profesor v Celovcu; umrl 23. novembra 1845. Izdal je leta 1833.: „Koroške ino Štajerske pesme, enokoljko popravljene ino na novo zložene“. Knjiga je doživela tretji natis, hrani večinoma le „na novo zložene“ pesni Slomškega, Andreaša, Globočnika, Krumpaka, Orožna, Hladnika in le malo število prav — narodnih cvetic.

6. **K o r i t k o E m i l**, rojen leta 1813. v Levovu; umrl v Ljubljani leta 1839. Poljak, ki ji živel v prognanstvu na Kranjskem in nabiral marljivo narodno blago. Pripomogli so mu tudi drugi domoljubi, kakor dr. Fr. Prešeren, Andrej Smolé, A. Rudež, M. Kastelec in Mat. Ravnikar. Na ta način došle so na svitlo od leta 1839. do 1844.: „Slovenske pesni krajnskega naroda“; pet zvezkov. Nekateri zvezki se še dobé pri knjigotržcu Giontiniju v Ljubljani.

7. **S t a n k o V r a z**, rojen 30. junija 1810. v Cerovcu občine Žerovinske, med Ormožem in Ljutomerom na slovenskem Štajarskem; umrl 24. maja 1851. v Zagrebu. Od leta 1837. do 1840. nabiral je slovenske narodne pesni po Kranjskem, Koroškem, Štajarskem in Ogerskem. Vešč glasbi, zapisoval je tudi napeve, kakor jih je slišal iz ust pevcev in pevk. Izdal je leta 1839. dotlej najvernejšo in najbolj kritično zbirko: „Narodne pšni ilirske, koje se pšvaju po Štajerskoj, Kranjskoj, Koruškoj i zapadnoj strani Ugarske“; prvi zvezek. Drugo po njem nabrano narodno blago ostalo je v rokopisu, kateri hrani „Matica slovenska“ v Ljubljani.

8. **Ž a k e l j A n t o n**, rodoljub Ledinski rojen 14. okt. 1816 v Ledinah nad Idrijo; duhovnik; umrl v Trnu nad Leskovcem 26. aprila 1868. Nabral in priobčil nekaj prav lepih epskih pesnij, tako v petem zvezku „Kranjske Čbelice“ in pa „Novicah“, ki so nastopile pod vodstvom dr. Jan Bleiweis-a leta 1843 kakor pokroviteljice obče slovenščini.

9. **M a j a r M a t i j a**, Ziljski, rojen 7. februarja 1809. v Goričah v Zilski dolini na Koroškem; župnik, umrl 31. julija 1892 v Pragi. Nabiral je prav marljivo narodno blago, osobito po Koroškem. Izdal je leta 1846. v Celovcu: „Pesmarico cerkveno ali svete pesni, ki jih pojó ilirski Sloveni na Štajarskem, Koroškem, Goriškem in Beneškem“. Pozneje objavljaj je narodno blago in pisal o običajih Slovencev v „Slovenski Bčeli“ in v vzajemnem časopisu „Slavjanu“. V Vrazovi zbirki, ki jo hrani „Matica Slovenska“, sta tudi dva zvezka koroških narodnih pesnij, zapisanih po Majarju, kateremu

gre največa zasluga in hvala, da se je rešila pogina in potomcem ohranila narodna poezija koroških Slovencev.

10. Janežič Anton, rojen 19. decembra 1828. v Lešah v Rožni dolini na Koroškem; profesor v Celovcu; umrl 18. septembra 1869. Izdal je v Celovcu leta 1852.: „Slovenske narodne pesme, prislovice in zastavice“; jeden zvezek. Pripomogli so mu pri nabiru: Mat. Valjavec-Kračmanov, dr. Va'entin Janežič, Kobè, Majciger, Hobel, M. Majar, Oroslav Cafov, Drobnič, Žurga.

11. Matija Valjavec - Kračmanov; rojen 1831. v Beli na Kranjskem; gimnaz. profesor v Zagrebu. Nabral je mnogo narodnega blaga, pesnij in pravljic v svojem rojstnem kraju na Gorenjskem in okolo Varaždina in Zagreba. Priobčil je uže leta 1858. v Varaždinu: „Narodne pripovjedke, skupio u i oko Varaždina Matija Kračmanov Valjavec“. Leta 1890. dobili smo drugo izdanje, naslovom: „Narodne pripovjesti u Varaždinu i okolici“, Zagreb. Objavljal je mimo tega narodno blago v „Novicah“, v „Slovenskem Glasniku“ (Celovec), v „Zori“ (Maribor) in v „Kresu“ (Celovec).

12. Trstenjak Davorin; rojen leta 1817. pri sv. Juriju na Ščavnici blizo Radgone na Štajerskem; župnik; umrl 1890. Nabiral je narodno blago ter ob enem pokazal, kolike vrednosti so naše pravljice v bajeslovnem smislu. Svoje razprave objavljaj je v „Novicah“, v „Slovenskem Glasniku“ in v „Kresu“.

13. Dr. Pajek Jože, profesor in duhovnik v Mariboru na Štajerskem, ki je zbral v knjigi: „Čertice iz duševnega žitka štajerskih Slovencev“; Ljubljana 1884.; izdala „Matica Slovenska“, mnogo narodnega blaga, ki nam kaže duševno življenje našega ljudstva.

14. pl. Kleinmayr Julij, rojen 9. maja 1847. v Višnjigori na Dolenjskem; profesor v Kopru pri Trstu, objavil v prvem letniku Celovškega „Kresa“ narodne pesni koroških Slovencev.

15. Scheinigg J., gimn. profesor v Celovcu, priobčil leta 1889. obširno zbirko, 463 strani: „Narodne pesni koroških Slovencev“. Knjiga razkrojena je v tri skupine: prva sodrzuje one cvetlice, ki pripadajo većinoma starejšemu pesništvu; v drugi so ljubimskie pesni iz novega časa; tretje skupine vsebina pa je vrejena po raznih stanovih in tipih narodnega života.

16. Volčič Jakob, rojen 1815. v Loki na Kranjskem; nabral in obelodanil mnogo narodnih pesnij.

Na polju našega narodnega blaga, oziroma narodnega pesništva je še marsikatero književno delo znamenito in zanimivo. Tako na pr.:

17. Kuhač Fr., ki priobčuje lepo zbirko jugoslovanskih narodnih pesnij z napevi v posamičnih zvezkih v Zagrebu, naslovom: „Zbornik jugoslovanskih popevek“.

18. Kuba Ljudevit v Podčrbradu na Českem: „Slovanstvo ve svých zpěvech“ hrani osem zvezkov slovenskih narodnih pesnij.

19. Dr. Sket Jakob, profesor v Celovcu. Knjiga njegova: „Slovensko berilo za peti in šesti razred srednjih škol“, Celovec, 1886. hrani premnogo zanimivega in poučnega gledé na tradicionalno slovstvo Slovencev.

20. Anastasius Grün, Anton grof Auersperg; rojen 1806. v Ljubljani; umrl 1876. v Gradcu; nekaj časa učenec našega pesnika Prešerna. Preložil je 48 daljših, a to najlepših in nekaj krajših narodnih pesnij slovenskih. Svojemu izdanju na čelu podal je tudi uvod, ki govori o slovenski narodni pesni. Tako je pokazal tudi nemškemu narodu ličnost našega narodnega blaga. Naslov knjigi je: „Volkslieder aus Krain, Leipzig, 1850“.

21. Harmening Ernst priobčil je v nemškem jeziku: „Südslavische Volkslieder“, Jena 1886. Tu tudi lepo število slovenskih narodnih pesnij v dobrem prevodu.

Mimo tega je na tem polju poučno:

22. Dr. Friedrich Krauss: „Sitte und Brauch der Südslaven“; Wien 1885.; „Südslavische Hexensagen“ in „Sagen und Märchen der Südslaven“. Da tu ni vsaka podrobnost verodostojna, je verojetno (in tudi dokazano. Ur.)

23. Dr. Gregor Krek, profesor na vsučilišču v Gradcu; rojen 8. marca 1840. nad Poljanami na Gorenjskem, izdal: „Einleitung in die slavische Literaturgeschichte, Grac 1887. in temeljiti spisek: „Nekoliko opazek o izdaji slovenskih narodnih pesni“, 1873.

Razun gradiva, zbranega v tu imenovanih zbirkah, pa je mnogo narodnega blaga še raztresenega po raznih listih, knjigah društvenih in časopisih, tako v „Novicah“, v „Danici“, „Slov. Glasniku“, „Besedniku“, „Kresu“, „Zvonu“, „Vertecu“ itd. in v posamičnih rokopisih, kar bi, zbrano v jedno celoto, jasno svedočilo o vrednosti našega tradicionalnega slovstva.

Ogled po slovanskem svetu.

Program k I. slovenskemu katoliškemu shodu je začel „Slovenec“ priobčevati z dnem 16. aug. t. l. v več številkah. Pozno dovolj gledé na to da bi slovenske novine

mogle primerno pretresati razne točke obsežnega programa, ako so zares želeli „dobrih svetov“. Slovenskemu občinstvu pa niso izkazali niti te dobrote, da bi bili, če tudi samo v

„Slovenca“, priobčili nakrat v jedni in isti številki vse resolucije skupaj. Kar se dostaja točkov, katere smo nekoliko pretresali mi zadnjič, so vse navedene, nekoliko s pomehčano stilizacijo, najbrže, da ostanejo vrata odprta, ko bi zborovalci ne odobravalii vsega tega. Učeno društvo je tudi na vrsti; bomo videli, kako osnovo mu hočejo dati. V programu pa tudi vsega tega ni, kar smo zadnjič omenili kot nedostatek. Omenja se potreba enakopravnosti, a ne poudarja se sredstvo nacionalne avtonomije, katera je jedino primerno sredstvo za izvršenje narodne enakopravnosti. Omenja se potreba papeževe nezavisnosti, ni pa čitati, kako bi dobila cerkev večje samostalnosti za škofo. Poudarja se cerkvena umetnost, prezira pa se popolnoma resnica, da bi ugajala kakor narodu, takó tudi cerkvi med slovenskim naseljenjem najbolj slovanska umetnost. Katoliški shod, kakor trdijo, prirejen koristim slovenskega naroda, bi imel najlepšo priliko izraziti se o zgodovini cirilometodijske cerkve in mišljenju zapadnih Slovanov, torej tudi Slovencev, gledé na to točko. Prisvajajo pravo specijalno sebi, govoriti o takih stvareh, a molčé, kedar bi jim bilo treba govoriti. Narod so znali obsojevati in ovajati na zgorej, da bi pa sami sedaj popravliali, kar so zagrešili nad istim narodom, do tega jih ne sili vest. Ogleдали naj bi se vendar v zrcalu znanega lista, prijavljenega jeseni 1887, najprej v „Vaterlandu“, ter naj bi se spominjali s pomočjo tega zrcala vsega tega, kar so nakopali od istega časa na slovenski in tudi hrvatski narod, in ganiti bi se morali, da bi dali jugoslovanskim narodom zadoščenje, katero so jim doslej odtegovali z vso doslednostjo, torej z največo zavestjo. V tem bi videl narod moštvo postopanja.

S tem, da prezirajo nacionalno avtonomijo, razodevajo, da ne poznajo ali nočejo poznati organizacije, katera bi tudi cerkvi koristila največ. Tudi za cerkev so potrebni dandanes politiški akti, ki so fundament vsemu drugemu.

Kaj pa hočemo misliti celó gledé na umetnost, ki se priporoče v okvirju, v katerem ne more nikdar vplivati na množice naroda, ako ne gre njemu k srcu, ako ni vzrasla med njim ali v sorodnih vrtilih?

Naznanili so, da udeležba na shodu bode velika; mi se nadejamo ravno od velike udeležbe, da spregovoré na shodu tudi taki, ki poznajo fundamente, od katerih je zavisno vse drugo, torej tudi utrjenje verskega čustva in življenja. V priobčenih resolucijah nismo mi zapazali teh fundamentov. Takó ali takó pa spregovorimo mi o njih pozneje, kakor bode tudi možno iz sklepov in zagovorov teh sklepov primerno ocenjevati program I. slov. katoliškega shoda v Ljubljani. Mi le želimo, da bi zares koristil, ne pa provzročil novih polemik in slabljenja narodnih, za najnujnejše potrebe potrebnih močij.

Katoliškega shoda v Ljubljani se ne udeležé štajerski slovenski poslanci, slovenski-hrvatski poslanci tudi ne, poslanci s Kranjskega pa menda le člani „konservativnega“ kluba. Postopanje privilegovanih katolikov in vsebina pro-

grama bode najbrže vzrok, da se toliko zastopnikov slovenskega naroda ne udeleži kat. shoda.

Državni poslanci slovenski so sedaj na daljših počitnicah; dnevi bodo kmalu hladnej, torej tudi primerni za sklicevanje shodov, v družbi ali brez družbe politiških društev. Nujna potreba je, da začnejo narodu pojašnjevat stvari. Narodu v sedanjem položaju ne more biti vse jedno, kakó bode poslanci naši postopali nadalje. Ni več časa zakrivati svoje moralne odgovornosti za kakim klubom, in naj si ima ta klub še toliko spretnega načelnika. Sedaj, ko je zastopstvo večine slovanskega naseljenja onemoglo v osrednjem parlamentu, je potreba, da je vsak poslanec sam zase moralno odgovoren; ako pa prevzame to odgovornost, kakor je jedino dostojno, treba je, da narod zve, kateri so vzroki, ki naše poslance silijo, da postopajo takó ali takó. Ako so se spremenile razmere ne samo parlamentarne, ampak tudi v nazorih načelnikov drž. kormila, treba je posebe povedati narodu, zakaj pa poslanci naši ostajajo kljub temu na starem stališču. Nadejati se je torej, da slovenski poslanci razložijo na raznih shodih sami ob sebi, kar je treba vedeti narodu. Češki poslanci hodijo od okraja do okraja ter razkladajo narodu obče in specijalno položaje, ne da bi se bali tudi ostre kritike ali graje. Takó se narod vzdaja za borbe, katere, ne da bi se manjšale, se še povečujejo.

„Slovansko pevsko društvo v Ptuj“ je priredilo letos 14. avg. pevsko slavnost v Šoštanju v Šaleški dolini na Štajerskem. Razna pevška društva so poslala pevke in pevce iz vseh slovenskih pokrajin. Došla je tudi kopica članov „Slovanskega pevskega društva na Dunaju“ pod vodstvom Slovenicem naklonjenega Jiřika. Tudi sokolska društva slovenska in hrvatska so poslala svoje deputacije. Med udeležniki bili so odlični rodoljubi, poslanci, svečeniki, odvetniki, uradniki, posestniki, trgovci, profesorji, učitelji, dijaki itd., torej zastopniki celokupne slovenske inteligencije. Bilo je na tisoče naroda skupaj. Petje in godba, kakor sokolska telovadba se je krasno izvrševala, pojedine točke slovanskih in slovenskih melodij so zbrane oduševljevale. V pevskih zborih so sodelovali tudi svečeniki. Pri banketu so se vršile razne napitnice, udeležniki so se razšli pozno v noč v svoje popolno zadovoljstvo, in so radostno opazili, da tudi županstvo Šoštanjsko se je vedlo jako taktno, v tem ko je Celjski mestni magistrat celó na kolodvoru v Šoštanj peljajočim se izletnikom prepovedal vsak očitniši sprejem. Ta slavnost je zopet pokazala, da Hrvatje, Čehi (členi slovanskega pevskega društva na Dunaju), če le morejo, se radi udeležujejo slovenskih shodov in slavnostij, sosebno na Štajerskem. „Slovansko pevsko društvo na Ptuj“ pa more ponosno biti, da kaže na Slovence in prijazne jim sobrate na severu in jugu tako privlačno moč. Pri zborovanju tega društva je bil voljen predsednikom č. o. Konrad Stazinski. Med odborniki so: Mih. Lešnik, dr. Ant. Brumen, Fr. Copf, Fr. Čeh, dr. Fr. Jurtela, prof. Orožen, dr. Jur. Hraševac in dr. Bezjak.

V Kamniku na Kranjskem ste 14. avgusta t. l. praznovali pevsko društvo „Lira“ in pa ondotno gasilno društvo svoji 10letnici, zveza kranjskih gasilnih društev je imela pa občni zbor. K tem slavnostim je prišlo tudi več drugih društev, kakor tudi „Slavec“ iz Ljubljane, „Hajdrih“ iz Proseka, „Bralno društvo“ iz Kranja, deputaciji „Adrije“ iz Barkovlj in „Ljubljane“ iz Ljubljane. Gasilcev je došlo nad 300. Kamničanje so lepo sprejeli došle goste v olepšanem mestu. Na shodu zveze gasilnih društev je bilo zastopanih 36 društev, vseh pa je sedaj na Kranjskem 64. Kranjski deželni odbor podpira gasilna društva z znatnimi zneski. Da se olajša ustanovitev gasilnih društev, izdaja odbor tiskana pravila, službovnik in vežbovnik v slovenskem jeziku. Hrvatski list „Vatrogasac“ bode dobro služil, da se kar možno Slovenci zedinijo s Hrvati v besedah, običajnih in potrebnih gasilnim društvom.

Čehi med Hrvati in Slovenci. Kakih sto čeških naobražencev, z večine učiteljev, teh zopet zlasti iz učiteljskega društva Komenskega v Pragi, se je zbralo sredi tega meseca na pot med Hrvate in Slovence. V Zagrebu so došli ravno k odprtju razstave učil; tu jih je narod v številu več tisoč slovesno sprejel uže na kolodvoru, a jednako jih z veseljem počastil v mestu. Listi pa so jih s članki pozdravili, biskup Strossmayer pa s posebno brzojavno zdravico. Iz Zagreba so šli na Reko-Trsat, nekateri tudi v Pulje, potem pa skupno v Trst.

V Trstu so jih po Čitalnici in Sokolih sprejeli na kolodvoru, zbrali se z njimi v gostilni, dan potem bili z njimi na izletih v Miramar in drugam, na večer pa na velikem vrtu pri sv. Ivanu. Tu so jih zabavljali domači tamburaši in člani pevskih društev. Razume se samo po sebi, da ni nedostajalo primernih zdravic in pogovorov. Zatrjevali so naši severni bratje, da so na našem jugu dobili povsod prijetnih vtisov, dobro poštevali svoje razmere na Hrvaškem, kakor specijalno na Primorskem. Nekateri potniki so odšli pogledat v Benetke, drugi pa so jih čakali v Trstu, ogledujoč si okolico in Tržaške znamenitosti. Dne 24. t. m. so se odpeljali skupno v Postojno, potem pa v Ljubljano, kjer jih je dočakal dostojen vsprejem. Tudi ti Čehi bodo po lastnih vtisih poročali, kaj je lepega med zapadnimi Jugoslovani, kaj pa sedaj neugodnega, s češkim položajem občega. Preverili so se, da vzajemnost in sorodno mišljenje prodira tudi na jugu uže ne samo med naobražence, ampak tudi množice, in to kljub temu, da slabše gmotno razvijanje ne pospešuje na jugu narodne in slovanske zavesti toliko, kakor med Čehoslovani, zlasti na Češkem. Hvala jim za obisk naših južnih pokrajin!

Marija Bratanič, veleposestnica iz Celja, je pristopila družbi sv. Cirila in Metoda kot pokroviteljica z vsoto 500 gold. Hvala jej!

„Amerikanski Slovenec“ o „Slovanskem Svetu“ piše v številu od 5. avgusta v vrstah uvodnega članka „Slo-

venski katoliški shod“ naslednje stavke: „Slovanskemu Svetu“ ne bomo podtikovali niti rusoljubja niti pravoslavja, ako si je staval nalogo, Slovence seznanjati z vsemi slovanskimi rodovi in jih spominjati na čase, ko so imeli Slovani službo božjo v domačem jeziku, ter jim predočevati slovanske rodove, ki v materinščini krščanskemu Bogu čast in hvalo dajejo“.

Te naravne, pravične in resnične misli je moralo glasilo ameriškanih Slovencev zabeležiti onim privilegovanim katolikom in tudi drugim političnim zajcem na Slovenskem, da jih premišlujejo, potem ko jim je afekt bojazni, z'e volje in v obče strasti zmešal najpreprostejše mišljenje o vsem tem, kar je v resnici slovanskega in zapadnim Slovanom še posebe potrebnega. Mi smo prav hvaležni „Amerikanskemu Slovencu“, da je izjavil v daljavi tako poštene besede o našem listu. Vidi se tudi iz tega slučaja, da v tujini je možno trezniše, pravičniše in objektivniše soditi o razmerah in dogodkih, nego pa doma, kjer nam temnijski razum in pačijo srce raznovrstni vplivi.

b) Ostali slovanski svet.

Cesar odide v Galicijo, kjer se bode mudil več dnij, zaukazal pa je, da se namerjane vojaške vaje odložijo za letos, in to sosebno s pogledom na vročino in kolero v Rusiji.

Cesar Viljem II. je povodom rojstnega dne našega cesarja, v dan 18. avgusta, napil na zdravje Frana Josipa. zatrdil, da ona dva sta najboljša poroka evropskega miru, iz te trditve se kaže, kakor da bi se Italija ne poštevala pri tem; vsekakor je pomenljiva zdravica.

Odstop ministra Pražaka je provzročil med vladnimi, konservativnimi, češkimi in poljskimi novinami razgovorjanje o vprašanju, ali mu postavijo naslednika. Vladni listi jo zasukavajo takó, kakor da bi ne bilo sedaj ugodnega časa zato, da so Mladočehi v opoziciji, zato je da ne more češki narod dobiti svojega ministra, dokler se ne spremené razmere, torej najbrže, dokler se mladočeški Savli ne spreobrnejo v Pavle. „Pol.“ pa opozarja nato, da češki narod je imel vedno dvorno kancelijo, in da ima on pravo do svojega ministra mnogo bolj nego nemško-liberalna levica, ki zastopa samo jeden del nemškega naroda. Nemška levica je po svojem glavnem organu razkrila, da so se njeni načelniki pogajali tudi o tem z grofom Taaffejem, da bi Pražaku ne sledil namestnik, in da, ako bi ga hotel postaviti Taaffe, bilo bi mu zopet dogovarjati se s temi načelniki. Nemško glavno konservativno glasilo vpraša gledé na tako položnje vlade nasproti levici: „Kam veslamo?“ Poljaki so tudi nekako nezadovoljni s sedanjim položnjem in kažejo, kakor da bi ne hoteli postopati z levico. Opozarjajo, da poslednja s Poljaki bi ne sestavljala večine. Nemška levica zagovarja „dosedanje posestvo“ nemške narodnosti, in temu, kakor dokazujejo razna dejstva, se je grof Taaffe udal. Ako so stvari prišle takó daleč, potem je trditi, ali da je grof Taaffe onemogel, ali pa da ume jako slabo celokupne državne

interese. Vlada, ki je l. 1879 proglasila potrebo izvršenja narodne enakopravnosti, bi vendar ne mogla zajti v toliki meri, da bi se udala temu, kar je popolnoma nasprotno takemu izvršenju. Tako početje, kakoršno dosledno in brezozirno razodeva nemška levica, je v najvišji meri nepatrijotičsko, kajti ta levica hoče, da bi ostala krivica stalna, da bi se kljub ustavi ista ustava ne izvršila na odločilni strani.

Ali hočejo morda Slovenci pomagati vzdrževati sistem, ki bi se uklanjal nemški menčesterski stranki? Grofa Taaffeja hvali nemška levica sedaj, ko praznuje 13letnico tega, kar vlada zaporedoma on; hvali ga ista levica, ki je do l. 1890. zaporedoma obsojevala vsak čin njegove vlade, dasi se ta vlada do 1890. ni pospela niti do ideje, da bi hotela v pravem smislu izvršiti narodno enakopravnost. Slovanski poslanci pač vidijo, da je ura odbila za podpiranje sistema, kateremu prepeva slavo glavno glasilo kapitalistiške stranke, s katero Slovani ne pridejo do sporazumljenja nikdar.

Cegnarju spomenik postaviti so bili sklenili rodoljubi letos takoj po njegovi smrti, in se je v ta namen ustanovil odbor v Trstu, kjer je Cegnar deloval 25 let in umrl. Sedaj ta začasni odbor (Dr. K. Glaser, predsednik, Gregor Jereb, tajnik, dr. Gregorin, denarničar) pozivlje vse zavedne Slovence, sosebeno pa narodna društva, da bi poslala primernih doneskov, da se postavi mnogostransko zasluženemu slovenskemu pisatelju, pesniku, časnika, narodnemu buditelju in boritelju skromen spomenik. Darovi se bodo naznanjali v „Edinosti“.

Izložba učil v Zagrebu, ki se je otvorila ob prisotnosti čeških učiteljev, katerih pa hrvatski učitelji niso smeli pozdraviti po družtvih, predocuje sedanjí napredek učil v obče. Na tej razstavi ni vse delo hrvatsko, temveč so se udeležile tudi zunanje firme; ali izrazili so nado, da bode možno kmalu prinarediti izložbo učil, izdelanih in napravljenih izključno med hrvatskim narodom. Da bode kaj takega možno, kazala je uže lanska obča deželna izložba hrvatska, katera se je zaključila pred letom v isti dan, ko se je sedaj otvorila izložba učil.

V Zagrebu je za mestni zbor dobila vlada večino, namreč 25 starešin, v tem ko jih šteje opozicija samo 15. Židje so pomagali vladi; ista osoda z Židi, kakor pri drugih Slovanih. Pri njih obogaté, potem pa delajo proti njim. Židje na vsem Balkanu uže sedaj vplivajo na politiko takó imenovanih „samostalnih“ narodov, vedno bolj prehajajočih v zavisnost in naroče zapadne, t. j. nemške kulture in nemških jako vidnih ekonomskih interesov.

Deželni zbori se skličejo sredi sept., delegacije pa s 1. oktobrom. Dež. zbori bodo najbrže imeli tudi letos malo časa za delovanje, kakor n. pr. lani. Zaradi postopanja levice in vlade gledé na Dunajske punktacije bode tudi letos češki deželni zbor obračal nase največo pozornost, a tudi v delegacijah bodo Mladočehi, kakor menijo nekateri listi, postopali po dogovorjenem programu.

Slavnost J. A. Komenskega v Ogerskem Brodu, določeno v 24. dan t. m. in ž njo združeni shod učiteljski so prepovedali iz zdravstvenih vzrokov. „Čas“ pristavlja: „Taki zdravstveni vzroki so dali l. 1885 povod k prepovedi slavnosti Velehradskih. Ne čudimo se, ako pri odkritju spomenika Komenskega igrajo zdravstveni vzroki zopet vlogo policijsko“. Na Slovenskem ne postavijo Komenskemu spomenika, a dr. Mahnič je slikal tega velikana slovanskega takó, da bi gotovo prepovedali tudi pri nas tako slavnost, in se je le čuditi, da so se vsaj naši učitelji mogli skromno spominjati v obliki govorov genija, dragega vsem civilizovanim narodom.

Minerva, društvo za žensko učenje v Pragi, je razposlalo II. letno šolsko poročilo svoje srednje dekliške šole. Učenke I. razreda te šole so po učnem načrtu na stopinji V. razreda gimnazijskega. Po svedoštvu profesorjev nadkriljujejo te učenke na mnogo strani svoje moške vrstnike na gimnazijih. Njih dela to dokazujejo. Učenk je bilo 48, od teh jih je dobilo 27 odliko, 19 prvi razred, 2 pa zaradi daljše bolezni niste bili klasifikovani. Bodoče šolsko leto začne s 14. sept. in se bodo sprejemale učenke v pripravljalnico. Mi smo sami lani videli na Praški razstavi razne izdelane naloge učenk tega ženskega gimnazija češkega in razvideli, kakó čedno pišejo, napravijo razmerno jako malo napak v latinščini in grščini in razkrivajo lep slog v češčini.

Na Ruskem imajo uže davno ženske gimnazije, in je odtod umeti, da Rusinje obiskujejo vseučilišča tudi zunaj Rusije, sosebeno v Švici, kjer je tudi za ženske večja svoboda v šolstvu. V našem cesarstvu so Čehi prvi zasnovali žensko srednjo šolo, ki pa ima ugodnišo osnovo, nego naši moški gimnaziji, na katerih krpajo prvotni načrt od leta do leta. Vzglede Minerve Praške je spodbudil k posnemanju Levov, Dunaj in sedaj tudi Budapešt; ali na Dunaju zahtevajo 15 gld. mesečnine, v Budapeštu pa 200 gld. letne šolnine, da bodo mogli vsled tega samo bogataši pošiljati svoje hčere v te šole, in v Budapeštu hočejo napraviti še 9 razredov ter poučevati le — popoldne. Najbrže za zaspanke bogatih hiš plemenitaških in židovskih!

Stremljenja, vzgajati tudi ženske za više stopinje in za poprečno naobraženost, kaže, kakó nizko mislijo oni „konservativci“ na Kranjskem, ki so doslej z vspehom zavirali zasnovanje više dekliške šole, za katero je mecen Gorup odločil izredno visoko vsoto. Priporočajo pa toliko bolj dekliške zavode, kjer o pravem slovanskem duhu ni niti sledu, in se vzgajajo naša dekleta v tujke, ne pa rodoljubke. Na katoliškem shodu bode najbrže kako razgovarjanje na to stran.

Narodna Jednota severočeška, to je družba, katera skrbi za češke manjšine med nemškim naseljenjem, je zborovala 14. in 15. t. m. v Roudnici. Došlo je 280 deputatov iz „zaprtega ozemlja“, ki so razkrivali hudo položeno zlasti delavskega češkega naseljenja v tem ozemlju. Drž.

posl. Spindler; zajedno župan Roudniški, je predlagal, da bi se osnovala v Pragi kancelija, katera bi gledala, kakó bi češke manjšine varovale zemljo, katero so si rešili iz prošlosti doslej, in kakó bi si pridobili novih zemljišč. Nasovetoval je torej ta češki rodoljub to, kar smo uže pred leti priporočali Slovencem, in za kar je pri sedanjem delovanju marke* še mnogo večja potreba, nego poprej.

Kakó so taki predlogi na pravem mestu, razvidno je iz tega, da so shod Narodne Jednote hudo napadali nemški šovinistiški listi, ki so lagali, kakor da bi Čehi med Nemci severnega dela kraljevine ne potrebovali take organizacije v brambo. Resnica pa je, da silijo nemški obrtniki, trgovci, v obče posestniki češke roditelje, da se izselijo, da pošiljajo svoje otroke v nemške šole, in da storé vse, da bi se potujčili, ako ne zapusté istih krajev.

Hujskanje v pasjih dnevih. Opazovalci vedenja Slovanom nasprotnih nemških novin prorokujejo uže kaj določno, da ob pasjih dnevih, ko mirujejo parlamenti, iščejo iste novine povodov, kakó bi polnile svoje prostorne predale z izmišljotinami in hujskanjem. Kdo se pri tem ne spominja na Kijevsko slavnost, na Belovar, na Velehradsko kugo, na ščuvanje ob lauskih razstavah v Pragi v in Zagrebu? Taka je tudi letos in ravno ta vročinski mesec. V Pragi je človek češkega rodu, o katerem še le preiskujejo, je-li pri zdravi pameti, po noči streljal na neko družbo, kakor je rekel, zaradi tega, ker je bila nemška. V Iglavi se je zgodil pretep med nemškimi burši in delavci češke tovarne. Češke novine so takoj objavile dejstva, katera kažejo, da pretep je bil preračunjen, in da se je prozval od nemške strani. Nemške židovske liberalne in nacionalne novine pa so začele takoj same priobčevati dolga, tendenciozna in zlagana poročila, pošiljati ta poročila v veliko Nemčijo, doma pa kovati strupene članke, naperjene proti češko-slovanskemu narodu v obče, v kraljevni in na Moravi posebe.

Jedno in isto glavno nemško psevdoliberalno glasilo ima dan na dan po cele rubrike telegramov in dopisov, a samo je spustilo poleg tega še več člankov v svet z največimi perfidnostimi, dobro vedoč, da s svojim vplivom zadene, tudi če laže in ovaja še tako plitvo in gorostasno. O največjih evropskih dogodkih isto glasilo molči, kedar ne ugaja nemško-židovsko-liberalni stranki; a tu, ko gre poniževati češki narod pred civilizovanim svetom, povečuje drugače običajne pretepe, v tem ko popolnoma prezira uboje in mesarjenje med drugimi narodi. Takó te židovske novine niso imele niti besedice graje, da so madjarske množice po cele dni razbijale po domovih onih Romuncev, ki so kot deputati nesli romunsko spomenico letos spomladi na Dunaj.

Sodnije sedaj stvari preiskujejo v Iglavi; Čehi vedó, da krivda je tam, kjer se je pričelo hujskanje,

in so uže dokazali, kakó je župan Iglavski uže več dnij poprej ščuval Nemce proti Čehom. Ali moralna škoda vendar le ostane, tudi če preiskave obsodijo prozvočitelje, ki niso na slovanski strani. Kakor običajno, židovske novine nimajo toliko poštenosti, da bi popravile, kar so zagrešile z lažmi. Njim je do tega, da dosežeje svoje namere, a Slovani so nasproti takim listom onemogli, ko nimajo osrednjega organa, da bi na pravem mestu in v pravi čas razkrival in odbival perfidne naskoke od nasprotne strani. V resnici, minister dr. Steinbach je v državnem zboru trdil prav, ko je rekel, da v Avstro-Ogerski bi dosegli mnogo poprej in bolje sporazumljenje med narodi, da bi pisale novine p o š t e n e j š e. To bi bilo v interesu narodov, a v enakem interesu celokupne države. Sicer pa je res da neizvršena narodna enakopravnost in gospodovalnost nemške liberalne stranke, katera zahteva, da bi se uvekovečile stare krivice v obliki „sedanje posesti“ gospodovalnih elementov, je v Avstriji, kakor na Ogerskem, povod napetostim in razporom, katerih v drugih državah ni. Na Italjanskem so, kakor poročajo ravno sedaj, banditske čete, katere plenijo in moré po celih okrajih; ali tu ni o narodnostnih prepirih niti sledu, niti bi bili potrebni. Pri nas pa se ščuvajo in prepirajo med seboj zaradi nacionalnih navskrižij, in to bi prenehalo, ko bi odločni državniki izvršili to, kar je zagotovljeno v ustavnih fundamentih. Zato ni umeti one politike, ki poudarja gospodarski program, a zanemarja izvršenje narodne enakopravnosti.

Hujskanje proti kulturnemu gibanju v čeških deželah. Kakor je znano, pripravljajo se v Čedah, Moravi in Sileziji za narodopisno razstavo 1894. v Pragi. V ta namen zbirajo po vseh okrajih svoje starine raznih vrst, umetnosti in obrti. Na Moravskem, kjer je ostalo največ takih starin po pristno slovanskem slogu in ukusu, prirejajo tu pa tam tudi okrajne razstave, s katerimi združujejo narodne veselice, to pa le zaradi tega, ker se z njimi predočujejo posebne starine, kakor narodni kroji, umetnosti na teh krajih, potem pa glasba z godali in petjem. Vse to torej spada skupej, in glasbe niti ni možno predstavljati drugače, nego da se izvršuje dejanski, kakor se tudi običaji stare noše ali starega kroja predočujejo najbolje na ljudeh samih. Se ve da se narod s tem poučuje o vrednosti svojih dragih starin ter se vzbuja k zavesti o svojstveni slovanski kulturi. To pa je poleg znanstvenega tudi pravi praktični namen, in je ta poslednji za narod večje cene, nego pa znanstveni. Vse to pa spada v najlepši del slovanske kulture, razvite v prošlosti in nekoliko še živo ohranjene do današnjega dne. Tako kulturno gibanje in delovanje je pa politički tako nedolžno, da bi se ne mogel nikdo spodtikati nad tem. Saj je vzor pravih modrijanov in državnikov, da skušajo narode in človeške skupine od-

vračati od vojsk, od medsobojnih bojev, od zavisti v tekmovalstvu, pa pripravljati jih k delu prirodnemu in kulturnemu. In če pomislimo, da avstrijskim Slovanom ni dana še svoboda, da bi se mogli gibati in utrjevati politički in narodno na druge strani, je pač to najlepše in najhvaležniše opravilo, da se narod vnemlje za stare spomine in še žive ostaline na kulturnem polju, se posebno tudi na polju umetnosti in slovanske stoletja in celo tisočletja stare umetne obrti.

A niti pri tem eminetno mirnem kulturnem stremljenju in delovanju ne morejo nemške novine pustiti Slovanov v miru. „Deutsche Zeitung“, ki je gotovo plačana, da prinaša vsak dan lažne, ovajajoče in ščuvajoče dopise o Slovencih, Čehih, potem pa v obče o vseh slovanskih narodih, je 21. t. m. napisala članek pod zaglavjem: „Tschechische Popularisirung der Kunst“, v katerem se zaganja se posebno na moravske Čehoslovane, češ, da „popularizujejo“ umetnost in etnografijo kot agitacijsko sredstvo.

Namen temu listu ob ob tej priliki je, nahujskati vlado, da bi zaprečila tako gibanje, specialno okrajne razstave po raznih mestih. Pravi, da na Moravskem so „nemška“ mesta, zemlja okolo in okolo njih je pa češka; z razstavami se pe narod zaveda, češke „manjšine“ po mestih se s tem krepijo, kmečki narod pa se vzbuja, da naposled se poprime gesla „Svoji k svojim“, torej da skupuje svoje potrebščine pri Čehih. Takó da dobivajo polagoma češki trgovci nadmoč po mestih, in to je pred vsem, kar bi radi zaprečili narodni nasprotniki.

S tem je nemško-židovski list razkril dvojje, prvič, da nemške stranke hočejo zatreti med Slovani zavest o slovanski kulturi in njeni vrednosti, drugič, da bi Slovani v obrti in trgovini ostali vedno v zavisnosti od tujcev. Na Moravskem Nemci sami priznavajo, da so naseljeni le po mestih in trgih, na „otokih“, a vendar imajo po zastopih, pred vsem tudi v dež. zboru, večino. Med Nemci raznih mest pa gospodujejo Židje, ti torej ne morejo videti, da bi se slovanski kmetje ravnali po geslu „Svoji k svojim“; a ti kmetje in večina slovanske „naseljenja“ naj bi še dalje gledali mirno, da bi manjšine gospodovale nad njimi!

Vidi se zajedno, kakó nizki povodi naganjajo židovske novine k ščuvanju proti Slovanom. A nemškim strankam ugaja to iz nacionalnih in političkih interesov.

Vina italijanskega kraljestva bodo od 27. avgusta preplavljala vinske avstro-ogerske trge vsled znane klavzule trgovinske pogodbe z Italijo. Cene bodo padale domačim pridelkom; to zadene se posebno jugoslovanske vinogradnike, kateri so takó obremenjeni z občimi davki, da so jih mogli doslej plačevati jedino z vinskimi pridelki, kolikor so se obnašali v pogledu na razširjene trtne bolezni.

Nemčija in Rusija se pogajati v skupnih trgovinskih interesih, da bi Rusija izražala proti nižani colnini ali

pošljini žito v Nemčijo, dovažala pa zato pod analognimi uslovji nemške obrtne izdelke. S tako pogodbo, ako se izvrši, bode trpela Avstro-Ogerska, gledé na žito Ogerska, gledé na izvažanje obrti v Rusijo pa tostranska polovina, v tem ko bode imela Nemčija dvostranski dobiček, z uvažanjem žita iz Rusije po nizkih cenah in z izvažanjem svoje industrije v Rusijo in Avstro-Ogersko. Iz tega se vidi, katere vlade so bile modrejše ob sklepanju trgovinskih pogodb, in kateri poslanci so v državnem zboru zagovarjali dejanske interese naše države in njenih narodov. Slov. poslanec Šuklje je še posebe na Dolenjskem zagovarjal trgovinske pogodbe z Nemčijo in Italijo in je pokazal, kakó ume on interese državne in narodne ekonomije in politike. In taki politiki so si pridobili trdna tla na Slovenskem? Koliko časa bode še možno slepiti slovenski narod? Koliko časa bosta odločevala stopanje slovenskih poslancev kanonik Klun in prof. Šuklje?

Zakoni o valuti so uže potrjeni. Madjari pačijo na novih denarjih grb proti hrvatskemu državnemu pravu.

Gladstone je uže prevzel ministerstvo, za zunanje si je odbral Rosebery-a, s katerim se tolažijo zagovorniki trozveze, češ, da angleška politika ostane na zunaj dosedanja Salisbury-jeva. Parlament angleški se je takoj razšel na počitnice, in je sedaj znano najbolj to, da Gladstone hoče rešiti irsko vprašanje s tem, da dobi Irska svoj parlament za lastne potrebe in zadeve, v drugem bode pa zavisen od osrednjega parlamenta angleškega. Nacionalna avtonomija, kakor se predlaga avstro-ogerskim, najprej tostranskim slovanskim narodom, zahteva tudi pred vsem, da za jezik in narodnost naj skrbé specialni juristiški organi ali zastopi, in je skrb za gnotne interese v drugi vrsti; kajti za gnotne interese morejo skrbeti tudi deželni zastopi, če se ne odstranijo, v tem ko bi zares skupne interese i nadalje razpravljaj sedanji državni zbor. Stremljenje Gladstone-ovo daje vsekakor avstrijskim državnikom povodov v premišljevanje in zgled, kakó naj bi se lotili rešitve narodnostnih vprašanj; od rešitve teh je zavisno tudi rešitev drugih, specialno gmotnih interesov posameznih dežel ali tudi skupne države.

Vaclavu Beneš-Třebizskemu, slavnemu pisatelju in priljubljenemu pripovedovalcu češkemu so odkrili 14. t. m. spomenik v njegovi vasi Třebiz na Slanskem. Bil je rojen 27. febr. 1849. v Třebizi, umrl pa je 29. jun. 1884. in je pokopan na Vyšehradu. Spomenik je na griču nad rojstno vasjo iz domačega kamna, izgotovljen po modelu gg. Hergesela in Prochazke. P. Vaclav Beneš-Třebizsky sedi, kakor da bi ravno pisal, zamišljen gledajoč rodišče svoje in prostorno češko domovino. Tako ga spoštuje v spominih narod, da mladi in stari nosijo njegove podobe v molitvenih knjigah. Saj pa je tudi bil pravi svečenik, dobrega srca, čiste, plemenite misli in goreče ljubezni k domovini. K slavnosti je došlo kakih 10.000 naroda iz okolice in vseh krajev čeških. „Svobodni občan“, list, ki je za to slavnost izšel okrašen, je pa priobčil sliko in spomenik Benešev, pod katerimi je nekaj stikov Jaroslava Vrchlickega, kakor: „Čech, člověk, kněz — vše v krásném souzvuku, vše srdcem pojato a posvečeno, a život plný práce bez hluku, a láska i těch malých v sladké věno, v svých dilech pomník, v srdci lidu jméno —“ V istem listu priobčuje g. Eim svoje spomine o slavljencu in pravi med drugim: „Bil je samostalen v svojem notranjem in napolnjen z odporom proti vsakateri, torej tudi hierarhiški tiraniji. Vršil je celo svojo dolžnost

kot vzoren svečenik, ali pred vsem goreči domoljub in veren v vsem Čeh. Bil je svečenik narodni. Tudi o svečeniških velja, da, kdor izgubi korenine v narodu, ne najde jih pri Bogu. S čustvovanjem svojega naroda kakor o minulosti, takó o sedanjosti se je identifikoval. (Med Slovenci pa privilegovani katoliki v podobi neke vrste svečeniškov teptajo najdražje svetinje prošlosti slovenskega naroda in imenujejo izdajice te, kateri želé, da bi dejanski oprijel se narod teh svetinj. Op. ur.) Razumel je po pravici po Dostojevskem izgovorjene besede, da „čim silnejši je narod, tem narodnejši je njegov Bog“. Krasni so nazor Beněševi, kakor jih navaja Eim doslovno, in so taki, kakor da bi bili danes poslani tudi nekaterim slovenskim privilegovanim katolikom. Pri spomeniku je spregovoril pisatelj Václav Štech, dokazavši, da plodovitega in plemenitega pisatelja Beneša so spravili prerano pod gomilo napor z delom, ki ga je imel kot svečenik, učitelj in pisatelj.

Da bi imeli prostora, navedli bi čitateljem vse, kar se je govorilo in pisalo ob odkritju spomenika Beněševga. Saj je on poznan in drag tudi Slovincem; saj kaže njegov spomin na žalostne naše domače in javne razmere ravno takó, kakor na češke; saj bi se zrcalili v njem ti, ki so plemeniti in vzorni svečeniki tudi pri nas, in bi videli drugi, kakó daleč, daleč se razhajajo pota, po katerih hodijo ti in oni.

V Srbiji je Pašić s tovariši ostavil ministerstvo, in je nastopilo liberalno ministerstvo Avakumović, kateri je prevzel zunanje posle. Kriza je nastala zaradi volitve 3. regenta, za kateri po Ristićevih željah mora biti liberal. Ristić, kakor znano, je sam liberal, a narod je prek in prek pristaš radikalne stranke. Ne ve se še, kaj se prav za prav kuha; vendar se zapadniki veselé propada Pašićevga, ker menijo, da je dobilo udarec rusofilstvo srbskega naroda. Svarijo pa vendar tudi novine, ki so nasprotne Slovanom, da bi se ne opekeli Ristić, ki razburja širše narodne sile s svojimi protustavnimi namerami. Kajti jedino z drugo Skupštino utegnil bi on doseči svoje namene. No, z balkanskimi narodi igra zapadna politika in kultura. Njih „samostalnost“ je samo pretveza, da se toliko laže spravijo pod zaščito in zavisnost teh, ki silijo na Vstok. Še „Ircem“, ki so od nekdaj na Zapadu, ki kušajo uže stoletja sadove zapadne civilizacije, ki uživajo plode angleške konstitucije od prvega začetka, še tem sredi najstareših ustavnih držav vzgojenim Ircem nočejo podeliti „samostalnosti“; a ubogim balkanskim trpinom so jo vsilili takoj, ko so jih osvobodili iz turškega jarma. Takó se suče doslednost zapadne civilizacije; takó ravna prav različno z malimi narodi, a ti narodi so preneželi in prenemogli, da bi se uredili takó, kakor bi bilo neizogibno potrebno za njih obstanek. Slovanstvo more le obžalovati, da je sedaj taka na Balkanu.

Književnost.

Junaki. Spisal slovenski mladini Fr. Hubad, c. kr. gimnazijski profesor. II. knjižica. S 5 podobami. V Ljubljani. Izdala in založila „Družba sv. Cirila in Metoda“. Tisek J. Blaznikovih naslednikov. 1892. Str. 102 v 8°. V tej čedno tiskanej knjižici je 29 povestic v preprostem, jako umljivem in mladini primernem slogu, kakor v pravilnem jeziku. Ta je 7. zvezek knjižnice družbe sv. Cirila in Metoda. Stoji

nevezan 30, vezan 35 kr., 100 izvodov nevezanih 25, vezanih pa 30 gld.

Političko i sudbeno razdijeljenje krajevine Hrvatske i Slavonije i repertorij mjesta po posliedcih popisa g. 1890. Izdala kr. zemaljska vlada.

Die rumänische Frage in Siebenbürgen und Ungarn. Replik der rumänischen akademischen Jugend Siebenbürgens und Ungarns zu der von der magyarischen akademischen Jugend veröffentlichten „Antwort“ auf die „Denkschrift“ der Studirenden der Universitäten Rumäniens. Mit einer ethnographischen Karte Oesterreich-Ungarns und Rumäniens. IV. + 172 str. vel. 8. Tak je nemški naslov brošuri, katera se je priobčila na romunskem, nemškem, angleškem, francoskem in italijanskem jeziku. Knjižica ima raznovrstnih zaglavij, katera v večem ali manjšem obsegu sedaj ponatiskujejo novine raznih narodov, tudi slovanskih, katerih se dostajajo tu razpravljana vprašanja neposredno in posredno. Brošura ima med drugimi zaglavja: Bistvo romunskega vprašanja na Erdeljskem in Ogerskem. — K etnografiji in statistiki obeh teh zemelj. — Združenje Erdeljskega z Ogerskim proti volji večine naseljenja erdeljskih Romuncv. Izjemni zakon za erdeljske Romunce. — Takó imenovani narodnostni zakon — slepilo („Spiegelfechtere“). — Obči pouk v službi madjarizovanja. — Izpodkopanje romunske cerkvene samouprave. — Nasilstvenosti nasproti Romuncem v upravi. — Krčenje društvenega prava. — Konfiskacije raznih zalogov. Prosledovanje romunskih publicistov. Sirovosti madjarske žandarmerije nasproti romunskemu narodu. — Madjarska družba. Madjarizovalna društva. Zgledi madjarske kulture. Demonstracije in surovosti madjarske akademiške mladine nasproti Romuncem. Fanatizem madjarskih novin nasproti narodnostim. — Tlačenje ostalih nemadjarskih narodov, kakor Slovakov, Srbov, Saksoncev. — „Daco-Romania Irredenta“. — Literatura romunskega vprašanja.

Brošura se je razposlala uredništvom raznih listov, a Madjarom prijazni nemško-liberalni, recte podkupljeni židovski listi molčé o njej do cela ali pa jo omenijo v 2, 3 vrsticah, Kdor hoče kake informacije, more se obrniti do izdateljev pod adreso: G. Aurel C. Popovici, Graz, Parkstrasse 7., kjer so tudi v tej brošuri navedeni dokumenti. Slovani avstro-ogerski morejo biti hvaležni romunski akademiški mladini, da se je potegnila v pravi patrjotiški vzajemnosti tudi za-nje, in da jim je dala zajedno vzorno delo v zgled, kako je postopati tudi njim. Dokazom v taki obliki more civilizovana družba verovati, ako ni otrpnela za vso moralno poštenost in pravno čustvo. Kolikor bode možno, predložimo čitateljem našim tudi mi te na neoporečna dejstva oprte dokaze o položaju, razmerah in stiskah romunskega naroda na Erdeljskem in Ogerskem.

Русская Библиотека. Выпускъ VI. и VII. Июнь и Июль. Vsebina: Война и миръ. Романъ гр. Л. Н. Толстого. Стр. 81.—208. Томъ II. Ta ruska knjižnica podaje vsako leto po 12 zvezkov z vsebino vezanega in nevezanega gradiva najboljših del ruskih klasikov za letno ceno gld. 2.40. Adres: Издательство „Русской Библиотеки“ во Львовѣ (Lemberg), Бляхарская улица, 13.

Природни подмет межународног права. (Načelo narodnosti). Takó se imenuje razprava, katero je priobčil dr. Mil. R. Vesnić, prof. velike šole v Belgradu. Tisk, drž., tiskarne v Belgradu, C. 25 kr.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2½ gld in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., pololetno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44

Tisk tiskarne Dolenc. — Izdajatelj, lastnik in urednik Fran Podgornik.